

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

22^e JAARGANG

WOENSDAG 16 JUNI 1937

No. 1120

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).*

Assistent-Redacteur: L. R. W. Soutendijk.

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD.

Biz.

CONSERVATIEVE EN MODERNE CONJUNCTUURPOLITIEK IN NEDERLANDSCH-INDIË door <i>Mr. D. J. Hulshoff Pol</i> ..	448
Een systematisch overzicht van de belangrijkste conjunctuurtheorieën door <i>Prof. Dr. J. Tinbergen</i>	449
Onder trustverband door <i>Mr. F. J. Brevet</i>	451
De Ned.-Indische bevolkingsrubber in cijfers door <i>J. F. Haccoff</i>	451
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
De economische toestand van Hongarije	454
AANTEKENINGEN:	
De Japansche kleinindustrie (I)	456
INGEZONDEN STUKKEN:	
De opbrengst van de boter in binnen- en buitenland door <i>G. J. Ruiter</i> met Naschrift door <i>J. Buter</i>	457
ONTVANGEN BOEKEN.....	458
Statistieken:	
Groothandelsprijzen	460—461
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	459, 462

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

Op de wisselmarkt was het dit keer vooral weer de Fransche Franc, die de aandacht trok. Ongunstig begrotingsnieuws en gebrek aan vertrouwen in den wensch van de Fransche Regeering om tot een definitieve sanering binnen den kortst mogelijken tijd te geraken, deed een aanbod in Francs loskomen, zoowel op de contante als op de termijnmarkt. Op de contante markt bleef de koersdaling beperkt tot 2 à 3 cent, maar het termijn-disagio steeg aanmerkelijk. De koers, waarop de noteering voor driemaands-Francs uitkomt, ligt meer dan 10 cents beneden het punt, waarop de noteering op het laagst zou kunnen komen, wanneer de maximale depreciatie, die volgens de devaluatiewetten is toegestaan, een feit zou worden. Dit verschijnsel heeft zich voor enkele maanden ook al eens voorgedaan, maar thans werd toch een laagterecord bereikt. Werd door het Fransche Egalisatiefonds niet ingegrepen, dan zou ongetwijfeld ook de contante koers belangrijk lager liggen.

De monetaire kwesties, samenhangend met het goudvraagstuk, zijn weer even op den achtergrond geraakt, nu van verschillende zijden geruststellende verklaringen werden afgelegd. In Amerika heeft de Regeering nogmaals uitdrukkelijk verzekerd, dat geen wijziging in de goudpolitiek werd beoogd. Een soortgelijke verklaring legde Minister Simon in Londen af, maar de inhoud daarvan was bij nadere analyse nogal sphinxachtig. Het Engelsche Egalisatiefonds bleef voortgaan goud aan te kopen, al werd dan ook de prijs dusdanig vastgesteld, dat het disagio op de Dollarpariteit tot een recordhoogte steeg. Het is moeilijk te peilen, wat de voornaamste bedoeling van dezen opzet was. Het is mogelijk, dat men er niets achter moet zoeken dan den wensch om het aangeboden goud zoo goedkoop mogelijk te verkrijgen, waarbij men dan dus gebruik heeft gemaakt van de terughoudendheid van de arbitrage op Amerika, die het mogelijk maakt de fixing aanmerkelijk beneden Dollarpariteit te doen plaats vinden en toch nog het goud te verwerven. Ook is het mogelijk, dat men, hoewel dan bereid om het aangeboden goud op te nemen, en niet meer zooals voor kort er naar strevend om het goud per se te laten afvloeien naar New-York, ook al gaat dat gepaard met een vaste houding van het Pond ten aanzien van den Dollar, toch nog zooveel mogelijk het aanbod naar New-York wil laten afvloeien door de arbitrage een ruime marge voor haar operaties te geven.

De geldmarkt geeft geen stof tot bijzondere opmerkingen, het aanbod blijft ruim, tientallen millioenen kunnen geen emplooi vinden, en de noteeringen blijven op hetzelfde noodpeil.

De beleggingsmarkt blijft gunstig gestemd, de nieuwe emissies, die weer, zij het nog ietwat schoorvoetend, aan de markt komen, hebben een gunstig onthaal, en van een algemeen afkeer van het 3½ pCt.-type is niet veel meer te bemerken, ook niet meer in de kringen der groote beleggers als verzekeringmaatschappijen en spaarbanken. In Londen is de beleggingsmarkt in den laatsten tijd eerder iets flauwer, met echter zeer weinig omvangrijke fluctuaties. Ook in Amerika is niet veel verandering in het koerspeil van prima obligatiën. Van een algemeene stijging van den rentevoet is nog geen sprake, en de flauwe houding van onze beleggingsmarkt was juist uitsluitend gebaseerd op een verwachting van stijgende rente.

CONSERVATIEVE EN MODERNE CONJUNCTUURPOLITIEK IN NEDERLANDSCH-INDIË.

In verband met de omstandigheid, dat de vraag naar vele Indische producten onelastisch is (o.a. van suiker, rubber, tin, en tot op zekere hoogte ook van thee en koffie), en dat voorts de vraag naar enkele Indische producten afhangt van die naar duurzame goederen, welke in de conjunctuur sterk fluctueert (rubber hangt af van de vraag naar automobielen, petroleum van de vraag naar schepen, automobielen en luchtvaartuigen, tin voor een deel van automobielen), pleegt de conjunctuur daar te lande in scherpe vormen op te treden. Dit kan natuurlijk niet in het belang van dat land zijn, zoodat de vraag rijst of daar niet iets tegen te doen is.

Tweeërlei politiek is ten aanzien van de conjunctuur denkbaar: de conservatieve en de moderne conjunctuurpolitiek.

De conservatieve conjunctuurpolitiek.

Deze houdt zich afzijdig van ieder ingrijpen in de conjunctuur. Zij heeft het voordeel, dat niet door het treffen van onjuiste maatregelen de toestand kan worden verergerd, doch het nadeel, dat het economisch leven overgeleverd blijft aan de wisselingen der conjunctuur. Bij deze politiek wordt het aan de particuliere ondernemingen zelve overgelaten om in goede tijden te reserveeren teneinde de slechte tijden zoo goed mogelijk door te komen.

De moderne conjunctuurpolitiek.

Over den inhoud van een dergelijke politiek, welke het doel heeft de hausse te remmen en de depressie te verzachten, zijn de verschillende voorstanders het geenszins met elkander eens. Wij geven de hiernavolgende opsomming van maatregelen dan ook met dit voorbehoud, dat die regelingen naar onze meening eventueel in een moderne conjunctuurpolitiek zouden passen, doch dat het zeer goed mogelijk is, dat verschillende moderne conjunctuurpolitici enkele dezer voorzieningen afkeuren dan wel voorstanders zijn van nog andere maatregelen.

Bedoelde voorzieningen zijn te scheiden in monetaire en niet-monetaire. Eerstgenoemde dragen een speciaal karakter en verdienen daarom een afzonderlijke behandeling. In dit artikel zullen wij ons beperken tot de niet-monetaire maatregelen.

1. Rechtstreeksche beïnvloeding der consumptie.

Verscheidene moderne economen willen de conjunctuur beheerschen door de consumptie direct te beïnvloeden, nl. met behulp van loonsverhooging, toeslagen op werkloosheidsuitkeeringen, steun aan consumptiegoederen, -industrieën, enz. De juistheid van een zoodanige politiek latende voor wat zij is, moet er de aandacht op gevestigd worden, dat zij in Nederlandsch-Indië weinig baat kan geven, omdat de afzet van consumptiegoederen, afkomstig van producten van Indische cultuur- en mijnondernemingen, voor verreweg het grootste deel in het buitenland geschiedt. Rechtstreeksche beïnvloeding der consumptie in Nederlandsch-Indië zal tengevolge hebben, dat eensdeels de afzet van binnenlandsche voedingsproducten, zooals rijst, maïs, bataten, enz. zal worden tegengehouden of gestimuleerd (en daar bestaat waarlijk geen behoefte aan) en dat anderdeels het verbruik van artikelen van meerdere comfort, die grootendeels uit het buitenland komen, zooals betere kleding, rijwielen, automobielen, wordt beïnvloed (waarmede Nederlandsch-Indië niet geholpen is).

2. Aanleg van openbare werken.

Deze kan worden onderscheiden in den aanleg van werken, die consumptiegoederen zijn (bouw van woonhuizen, ziekenhuizen e.d., grootendeels ook aanleg van wegen in woonwijken) en werken, die productiegoederen zijn (aanleg van irrigatiewerken, havens, kanalen, wegen die het handelsverkeer bevorderen, enz.).

Ten aanzien van eerstgenoemde categorie kan worden opgemerkt, dat de woningbouwconjunctuur voor het economisch leven in Indië van geringe beteekenis is — veel geringer dan voor de volkshuishouding in Nederland — aangezien die conjunctuur slechts betrekking kan hebben op het beperkt aantal woningen, waarin de meer gegoeden — meestal Westerslingen — verblijven, en niet op het groote aantal eenvoudige bamboewoningen waarin de talrijke inheemsche bevolking leeft.

Daarentegen is de aanleg van werken, die productiegoederen zijn, ongetwijfeld van belang voor de Indische conjunctuur. Wanneer deze factor volgens het beginsel der moderne conjunctuurpolitiek zou moeten worden toegepast, zou dit in dien zin moeten gebeuren, dat de overheid zich in haussetijd ten deze zeer beperkt, om eerst in de baisse tot een krachtige expansie op dat gebied over te gaan, zulks ter nivelleering zooveel mogelijk van den op- en neergang der conjunctuur. Gelijk bekend, bestaat tegen een dergelijke moderne politiek van aanleg van openbare werken het praktische bezwaar, dat de overheid wel niet den drang der publieke opinie zal kunnen weerstaan om ook in den gunstigen tijd veel werken aan te leggen en daardoor de hausse veeleer te prikkelen dan te remmen.

3. Remming, resp. uitzetting van de begrotingsuitgaven in hausse- en in baaisetijd.

In een moderne conjunctuurpolitiek behoort eveneens een relatief sterkere beperking der landsuitgaven in haussetijd dan met den gunstigen toestand overeenkomt en een uitzetting der uitgaven in depressietijd, zulks in overeenstemming met de hiervoor behandelde politiek van aanleg van openbare werken.

Bij een conservatieve conjunctuurpolitiek behoort reeds een zeer voorzichtige uitgavenpolitiek in den goeden tijd, doch deze politiek is geheel ingesteld op het zuiver fiscale doel om de financiën gezond te houden. De moderne conjunctuurpolitiek gaat nog verder, teneinde reserves te kunnen kweken voor een krachtige expansiepolitiek in de depressie.

Tegen een moderne uitgavenpolitiek zullen echter in de practijk wel veel bezwaren te berde worden gebracht; men is in het algemeen geneigd zich meer door de momenteele situatie te laten beïnvloeden, dan vooruit te zien.

4. Variabele belastingpolitiek.

In het stelsel eener moderne conjunctuurpolitiek behoort ook een belastingpolitiek, waarbij de belastingen in haussetijd worden verhoogd (zulks om de particuliere ondernemingsgeest te remmen en om de leeningen af te lossen), doch in baaisetijd verlaagd. Dit is dus het tegenovergestelde van een belastingpolitiek volgens de conservatieve beginselen, krachtens welke in verband met den toestand van 's Lands schatkist de belastingen tijdens de hausse worden verlaagd, doch gedurende de depressie verhoogd. Een „moderne” belastingpolitiek zal echter tijdens de hausse bij de belastingplichtigen op veel verzet stuiten.

5. Variabele grondrente.

Aangezien de welvaart van Indië vrijwel geheel afhangt van de cultuurs en de mijnen, vormen de grondrente en de mijnrente een belangrijk deel der productiekosten. Het zou geheel in het kader van een moderne conjunctuurpolitiek passen om te trachten de hausse te remmen en de baisse te verzachten door de erfpachtscanon, de grondhuren en de mijnrijns aldus in te richten, dat zij in tijden van voorspoed automatisch stijgen en van tegenspoed vanzelf dalen. Zulks zou het gemakkelijkst kunnen geschieden bij de erfpachtscanon, omdat deze door de overheid worden geheven, en is in principe reeds geschied bij de mijnrijns ten laste van petroleumondernemingen, die in de laatste jaren concessies verkregen. Deze moeten namelijk behalve een vast recht per oppervlakte-

cenheid een som van 4 pCt. van de bruto-opbrengst alsmede een progressief deel van de netto-opbrengst (tot een maximum van 20 pCt. van de geheele netto-opbrengst) aan de Overheid betalen.

Moeilijker zou het beginsel der variabele grondrente echter kunnen worden toegepast bij de speciaal voor de suikerindustrie van belang zijnde grondhuren, omdat deze door de desa's worden bedongen, doch onmogelijk schijnt het geenszins.

Een algemeen practisch bezwaar is gelegen in de omstandigheid, dat voor een wijziging van de reeds loopende contracten en concessies op langen termijn wel niet gemakkelijk de toestemming van de ondernemers zal kunnen worden verkregen, behalve misschien, wanneer daarmee in baissetijd wordt aangevangen.

6. Toezicht op de loonen.

In het kader van een moderne conjunctuurpolitiek past eveneens een zoodanig overheidstoezicht op de loonen, dat deze in hausetijd behoorlijk stijgen, doch in baissetijd krachtig dalen. Daar in Indië reeds een „loonbewaking” van de overheid bestaat, zou deze wellicht verder kunnen worden uitgebouwd.

Een practisch bezwaar tegen bedoelde loonpolitiek is natuurlijk gelegen in het heftig verzet, dat daartegen in hausetijd van de zijde der ondernemers mag worden verwacht.

7. Productierestricties.

Indien productierestricties internationaal zijn geregeld (zooals bij de kina-, rubber-, thee- en suikercultures, alsmede de tinmijnen) kan daarin een krachtig middel zijn gelegen om de conjunctuur te temperen, omdat productie en export naar omstandigheden gevarieerd kunnen worden en de restricties, wat de cultures aangaat, gepaard gaan met een verbod van nieuwen aanplant.

Het bezwaar tegen het continueeren van productierestricties is echter gelegen in de kans, dat niet aangesloten landen de neiging vertoonen om bij gunstige prijsvorming hun eigen productie uit te breiden, terwijl ieder restrictiestelsel op den duur gemakkelijk tot een ernstige verstarring van de productie in de betrokken landen kan leiden.

8. Ordening bij het verleenen van vergunningen.

In een land als Indië, waar de welvaart steunt op landbouwcultures en mijnen, waarvoor uiteraard vergunning van de overheid noodig is, zou dit vergunningstelsel van de overheid kunnen worden aangewend als middel tot conjunctuurbeheersching. Dit middel zou speciaal in hausetijd kunnen werken door beperking van de inwilliging der nieuwe aanvragen tot concessie, erfpacht of grondhuur, doch in depressietijd natuurlijk zijn effect missen, omdat dan practisch geen aanvragen worden gedaan. Er bestaat echter alle kans, dat doorvoering van deze politiek gedurende de hausse bij de particuliere belanghebbenden op verzet zal stuiten. Bovendien bestaat het gevaar dat, indien deze politiek niet internationaal, doch alleen voor Nederlandsch-Indië wordt toegepast, dit gebied dan tenslotte meer offers brengt dan het geval zou zijn geweest wanneer de verleening van vergunningen niet was geremd.

Het is bekend, dat tot dusverre ten aanzien van Nederlandsch-Indië een conservatieve conjunctuurpolitiek gevolgd is. Hoewel deze politiek diametraal tegenovergesteld is aan een moderne conjunctuurpolitiek, zijn er toch wel kiemen in te vinden, die eventueel zouden kunnen uitloopen in een meer moderne politiek. Wij doelen hierbij op het toezicht op de loonen, de productierestricties, de remming van de begrootingsuitgaven, enz. Deze maatregelen zijn echter uitsluitend genomen uit sociale overwegingen, ten behoeve van bepaalde producten, om fiscale redenen, enz. Worden zij echter genomen met het oogmerk om een moderne conjunctuurpolitiek te voeren, dan

moeten bijv. de loonen in hausetijd nog meer worden verhoogd dan uit sociale overwegingen noodig zou zijn, doch daartegenover ook in baissetijd meer verlaagd, enz.

De kans, dat enkele onderdeelen der huidige conservatieve conjunctuurpolitiek inderdaad zullen worden uitgebouwd tot moderne conjunctuurpolitieke maatregelen, of dat zelfs wordt overgegaan tot een moderne conjunctuurpolitiek over de geheele linie, achten wij voorloopig zeer gering. De reden hiervan is eensdeels gelegen in de omstandigheid, dat verschillende dezer moderne maatregelen naast voordeelen onmiskenbare nadeelen hebben en dat overigens de practijk te veel vooroordeel tegen het nieuwe heeft. Dit ontslaat economen echter niet van de verplichting om zich steeds te blijven bezinnen op maatregelen teneinde te trachten het aan een conservatieve conjunctuurpolitiek in Nederlandsch-Indië verbonden euvel van een telkens terugkeerende heftige crisis zooveel mogelijk te voorkomen of te verzachten.

Mr. D. J. HULSHOFF POL.

EEN SYSTEMATISCH OVERZICHT VAN DE BELANGRIJKSTE CONJUNCTUURTHEORIEËN.

Door het Secretariaat van de Volkenbond is zo juist gepubliceerd een studie van de hand van Prof. Dr. G. Haberler¹⁾, die een systematisch overzicht brengt van de voornaamste conjunctuurtheorieën, alsmede een synthese, zoals die naar het inzicht van de schrijver het beste kan geschieden. Aanleiding tot deze studie is een verzoek van de Assemblée van 1930 geweest om nader te worden ingelicht omtrent de oorzaken van de depressie en de vraag of een regelmatig terugkeren van depressies te verwachten is. De studie kon worden uitgevoerd, dank zij financiële steun van de Rockefeller Foundation.

Het eerste gedeelte bespreekt achtereenvolgens: zuiver monetaire theorieën (Hawtrey); overinvesteringstheorieën:

a) monetair georiënteerde (Wicksell, Mises, Hayek, Robbins, Strigl, Machlup);

b) niet-monetair georiënteerde (Spiethoff, Cassel, Clark, Mitchell, Pigou);

onderconsumptietheorieën (Hobson, Foster & Catchings);

psychologische theorieën (Pigou, ook Keynes); en landbouwtheorieën (Jevons Sr. en Jr. en Moore).

De belangrijkste redeneringen dezer theorieën worden op zeer heldere wijze uiteengezet, die ook voor de niet volledig deskundige lezers de stof duidelijk maakt.

De theorie van Hawtrey, die alle oorzaken van de conjunctuurwisseling zoekt in eigenaardigheden in de monetaire sfeer, wordt door de schrijver te eenzijdig geacht. Niettemin wordt door Hawtrey gewezen op het belangwekkende verschijnsel, dat de geldomloop, die vooral beïnvloed wordt door de behoefte voor kleinere betalingen, achter de conjunctuurbeweging in de productie aanloopt. Volgens Hawtrey zou een andere bankpolitiek — nl. een die niet gebaseerd is op de reservepositie, doch op de wetenschap van bovengenoemde vertraging — reeds veel goeds kunnen doen.

Belangrijk is voor de belangstellende leek de opmerking, die Haberler maakt over de onderlinge verhouding van overinvesteringstheorieën en onderconsumptietheorieën. De eerste bedoelen gewoonlijk te zeggen, dat de investeringen in de loop van de opgaande conjunctuur sneller stijgen dan het spaarvolume, zodat er dus overinvestering is in vergelijking met het sparen. Daarentegen menen de aanhangers van de onderconsumptieeler in zekere zin ook, dat er overinvestering is, doch in vergelijking met de con-

¹⁾ Prosperity and Depression, a Theoretical Analysis of Cyclical Movements (Prosperité et Dépression. Etude Théorique des Cycles Economiques). League of Nations (Société des Nations) 1937.

sumptieve koopkracht der bevolking (Keynes heeft zijn standpunt, dat zeker meer met de laatste theorieën dan met de eerstgenoemde overeenkomt, op zeer duidelijke wijze laten blijken door zijn ietwat ongewone definitie van sparen, waardoor altijd sparen en investeren aan elkaar gelijk zijn en er van een overinvestering in de eerstgenoemde betekenis geen sprake meer kan zijn).

Zoals hierboven reeds even werd aangegeven, heeft Haberler de overinvesteringstheorieën onderverdeeld in monetair en niet-monetair georiënteerde. De eerste groep acht de monetaire verschijnselen van zelfstandige betekenis, terwijl de tweede groep aanneemt, dat de monetaire verschijnselen zich vrijwel passief gedragen — hetgeen overigens juist inhoudt, dat de elasticiteit van het credietwezen zeer groot is. De eerste groep kent daardoor een grotere betekenis toe aan de bankpolitiek dan de tweede. Mises gaat zelfs zover, dat hij de banken vrijwel geheel aansprakelijk stelt voor de conjunctuurbeweging.

De monetair georiënteerde theorieën gaan alle min of meer uit van de opvattingen van Wicksell, dat een verlaging van de rentestand onder de zgn. natuurlijke rente een uitzetting van de geldcirculatie in het leven roept, die de prijzen doet stijgen en daarmee een verdere aanleiding tot vergroting van de geldcirculatie geeft. Dit is wellicht het eerste voorbeeld van een „cumulatief” proces. Er zijn meer zulke „cumulatievies”, zichzelf versterkende, processen en de meeste conjunctuurtheorieën zijn het er over eens, dat deze een kenmerk zijn van de opleving; evenzeer, doch dan in omgekeerde richting, van de crisis.

De niet-monetair georiënteerde theorieën zoeken naar omstandigheden in de productiesfeer, die tot een min of meer cumulatief proces van opleving (en van neergang) leiden. Deze omstandigheden hebben veelal te maken met eigenaardigheden van duurzame goederen. Hun lange levensduur brengt mee dat, ten eerste het zogenaamde „acceleration principle” zich doet gevoelen, waarop door Clark vooral de aandacht wordt gevestigd. Dit principe zegt, dat de productie van duurzame goederen bepaald wordt (of beter: mede bepaald) door de jaarlijksche toename in de productie van de niet-duurzame goederen of van de diensten, die met hun hulp worden voortgebracht. Nieuwe huizen moeten vooral dan gebouwd worden, wanneer er een snelle vermeerdering is van de vraag naar woonruimte, niet zozeer wanneer de vraag naar woonruimte zelf alleen maar hoog is. Nieuwe textielmachines zijn vooral nodig als er een snelle toename is van de vraag naar textielgoederen, enz. Daardoor zal de productie van duurzame goederen zo gevoelig zijn: want reeds als een stijging in de vraag naar consumptiegoederen of -diensten tot stilstand komt — en er nog niet eens een daling intreedt — zal de vraag naar machines dalen tot nul.

Dit is wat overdreven. Het bovenstaande houdt alleen rekening met de nieuwe investering. Daarnaast is er de vervanging van reeds bestaande installaties. Toch is er een kern van waarheid in het acceleration principle, die belangrijk genoeg is.

Een andere invloed van de duurzaamheid van bepaalde goederen komt juist naar voren als men de vervanging van de reeds bestaande exemplaren beschouwt. Als er een periode van intensieve vernieuwing van het productie-apparaat geweest is, zal er een neiging bestaan tot een, zij het vervlakte, reproductie van die objecten na verloop van één levensduurperiode. Er zal in figuurlijke zin een „echo” van de eerste top optreden. Dit is speciaal naar voren gebracht door Robertson; hier te lande door S. de Wolff.

Tenslotte is er de misschien meer toevallige omstandigheid, dat de constructie van duurzame goederen gewoonlijk een langere tijd vergt dan de productie van niet-duurzame (voor zover men de landbouwphase in de productie buiten beschouwing laat) en ook dit element kan een belangrijke invloed hebben

op de hausse. Daardoor is een eenmaal bestaande schaarste aan duurzame goederen nooit onmiddellijk te verhelpen.

Wanneer een verklaring is gegeven (of althans een poging in die richting is gewaagd) van het proces van expansie, komt de vraag aan de orde, hoe die expansie aan een eind komt. Ook hier lopen de antwoorden uiteen. De monetaire theorieci vooral, maar toch ook bepaalde vertegenwoordigers van andere zienswijzen, wijzen op een tekort aan geldkapitaal na een zekere ontwikkeling van de hausse. Het precies tegenovergestelde wordt beweerd door de aanhangers der onderconsumptieleer, die een tekort aan consumentenkoopkracht als oorzaak van de omkeer zien. Deze controverse is, in de hier gegeven vorm, nog niet opgelost en het is ook minder eenvoudig dan men wellicht op het eerste gezicht zou menen. Daarnaast worden intussen nog andere meningen gegeven over de directe oorzaak van de omkeer, b.v. de stijging van de kosten van productie in de latere fasen der hoogconjunctuur.

Bij zijn bespreking van de landbouwtheorieën, d.z. de theorieën, die de conjunctuur verklaren door de oogstwisselingen, wijst de schr. erop, dat deze veelal weinig gepreciseerd zijn voorgedragen en dat b.v. zowel argumenten worden aangevoerd voor de zienswijze dat een grote oogst een expansie als voor de zienswijze dat hij een depressie zou veroorzaken.

* * *

In het tweede deel van Prof. Haberler's studie wordt een synthese gegeven van de naar zijn oordeel belangrijkste elementen in de verschillende conjunctuurtheorieën. De schr. begint met de definitie van enige fundamentele begrippen en met het begrenzen van het gebied. Zo sluit hij o.m. de „lange golven van de conjunctuur” uit, omdat hij meent, dat daarover nog niet voldoende bekend is.

Prof. Haberler acht het gewenst de theorie van de cyclus, evenals de cyclus zelf, in vier delen te splitsen, die resp. betrekking hebben op het proces van expansie, het bovenste keerpunt, het proces van contractie en het onderste keerpunt. Beginnend met de theorie van de expansie, legt schr. er de nadruk op, dat een der essentiële voorwaarden voor de ontwikkeling van een expansie gelegen is in de grote werkloosheid, die in de depressie aanwezig is; daarnaast zijn grote delen van het productie-apparaat ongebruikt en zijn er credietreserves van betekenis. Schr. maakt dan aannemelijk, dat door op zichzelf niet belangrijke oorzaken zich vanuit een dergelijke toestand een cumulatief proces van expansie kan ontwikkelen en bij een voldoende initiale „schok” zal ontwikkelen. Zulk een schok kan zijn een uitvinding, het openen van nieuwe geographische gebieden, maar ook een meer interne verbetering, waarover nog zal te spreken zijn.

Het cumulatieve proces van expansie wordt in details beschreven. Het is te bekend aan onze lezers om daarover te veel uit te weiden. Eén trek die nog minder vaak naar de voorgrond is gebracht is die van het zgn. „acceleration principle”, waarover hierboven al werd geschreven.

Na de beschrijving van het proces van expansie behandelt de auteur het proces van contractie, waarbij de omkeerpunten voorlopig buiten beschouwing worden gelaten. Prof. Haberler legt er de nadruk op, dat ook het contractieproces cumulatief is en dat het geenszins alleen maar kan beschouwd worden als een natuurlijk en overmijdelijk gevolg van de expansie; als een soort van gerechte straf. Integendeel houdt de diepte van een depressie, naar Haberler's oordeel, slechts weinig verband met de voorafgaande expansie en is in zijn latere stadia soms volkomen nutteloos. Ingrijpen van de overheid om een dergelijk deflatieproces te stuiten acht hij dan ook gerechtvaardigd.

Bij de bespreking van de keerpunten is Prof. Ha-

berler's centrale stelling dat, hoewel de ommekeer door een tamelijk op zichzelf staande oorzaak kan worden teweeggebracht, er toch bij het naderen van de toestand van volle benutting van de productieve krachten een zekere kwetsbaarheid van het systeem opkomt, die hoe langer hoe groter wordt en de waarschijnlijkheid van een ommekeer steeds meer vergroot. Daarnaast ontwikkelen zich bepaalde onevenwichtigheden in de productie, die die kwetsbaarheid verhogen. Hierbij denkt schr. weer vooral aan de werking van het „acceleration principle”. Wat in een concreet geval het belangrijkste is, is a priori niet te zeggen. Er zijn grote verschillen tussen de ene cyclus en de andere.

Wat het onderste omkeerpunt betreft, de overgang van depressie in opleving, hier doen zich ten dele dezelfde verschijnselen gevoelen. Hoe groter de werkloosheid en de ongebruikte reserves aan productiecapaciteit en op monetair gebied worden, des te gevoeliger wordt het systeem voor expansionistische schokken, terwijl er in verschillend opzicht een bodem bereikt wordt van betrekkelijk starre uitgaven, die niet gemakkelijk nog meer te reduceren zijn. Ook zijn er enige systematische herstelkrachten, zoals de noodzakelijkheid van vervanging van versleten productiemiddelen en het feit zelve bijv. reeds, dat een prijsdaling overgaat in een gelijkblijvend prijsniveau. Door dit laatste wordt bijv. een der belangrijke oorzaken voor onzekerheid en terughoudendheid t.a.v. de toekomst weggenomen. Niettegenstaande dit alles is de kracht, die tot een automatisch herstel leidt, minder duidelijk dan de kracht, die tot een automatische ommekeer na een hausse leidt, ten dele omdat tegenover de bovenste grens die de productiecapaciteit en het kredietwezen aan de bedrijvigheid stellen niet zo'n duidelijke benedenste grens staat.

Met deze enkele aanduidingen — die uiteraard zeer onvolledig zijn — hebben wij de aard van deze nieuwe Volkenbondspublicatie voldoende aangeduid. Wanneer men bedenkt, dat het betoog bovendien grondigheid paart aan een zeer heldere stijl, dan zal de hoge kwaliteit van dit geschrift duidelijk zijn.

J. TINBERGEN.

ONDER TRUSTVERBAND.

Dezer dagen heeft zich op de beleggingsmarkt een nieuw type pandbrief aangemeld, dat nieuw is doordat het op den voorkant van den mantel de woorden vermeldt „Onder Trustverband”.

Het is deze maand drie jaar geleden, dat de wet houdende voorschriften voor de vergadering van houders van reeds uitgegeven schuldbrieven aan toonder het staatsblad bereikte. Er was haast bij. Het ontwerp werd ingediend bij Koninklijke Boodschap van 28 Maart van dat jaar. De Memorie van Toelichting schreef, dat de aangelegenheid als uiterst urgent moest worden beschouwd en zoo droeg de wet na korten tijd voor de behandeling, na bijna twee maanden, het contrasign van de hoofden van de Departementen van Justitie en Economische Zaken.

Degenen, voor wie de wet gemaakt was, hebben er ruimschoots en nuttig gebruik van gemaakt. Vele geldleeners toch hadden verzuimd bij het aangaan van hunne leeningen een regeling te treffen, die hen in staat zou stellen met hun schuldeischers te onderhandelen. Deze hun onbekende houders der schuldbrieven aan toonder waren niet in een vergadering bijeen te roepen, waarin bindende, dat wil zeggen voor de minderheid bindende, besluiten te nemen waren en in de ongekenne moeilijkheden op economisch gebied, die de financieele structuur van onderscheiden ondernemingen in ernstige mate had aangetast, aldus de Memorie van Toelichting, was daaraan behoefte. Het is nog van te recente datum, dat het niet noodig is hier op te halen, wie en in welke mate de voordeelen heeft geplukt van de aldus gemaakte regeling. Menige onderneming kan den wetgever dank-

baar zijn, dat hij haar door haar moeilijke jaren heeft heengeholpen.

Het bijzondere van de regeling is, dat zij zich slechts uitstrekt over het verleden. Zij is gemaakt om verzuimen te helpen goedmaken. Voor de toekomst moet men maar voor zichzelf zorgen. Er bestaat immers, zegt de Memorie van Toelichting, een regeling in het allengs tot ontwikkeling gekomen Trustee-instituut; verscheidene obligatieleeningen uit den lateren tijd zijn geschied met Trustverband.

Hier voert de Wetgever een woord in, niet alleen in de Memorie van Toelichting, maar ook in de Wet zelf, dat tot nog toe slechts tot het spraakgebruik behoorde. Het woord Trustverband is geen Nederlandsch en geen Engelsch. Van taalkundige zijde is hier tegen opgekomen maar de Wetgever vond het duidelijk en kort en krachtig en voerde het in. Aanvankelijk zelfs zonder te bedenken, dat de inhoud van het woord voor tweeërlei uitleg vatbaar kon zijn. Het ingediende wetsontwerp betrof de „niet onder Trustverband staande” schuldbrieven. Toen het bleek, dat er voor meer dan f 100.000.000 pandbrieven uitstonden, waarvoor een trustregeling was gemaakt voor contrôledoeleinden, maar die dikwijls geen bepalingen bevatte voor de vergadering, is de tekst gewijzigd. Artikel 1 der Wet geldt nu voor alle op den dag der Wet uitstaande schuldbrieven, terwijl in artikel 16 worden uitgezonderd de schuldbrieven die onder trustverband staan, indien de Trustacte een regeling bevat over het houden van vergaderingen van de houders der schuldbrieven.

Het woord Trustverband heeft nu burgerrecht verkregen. Verschillende banken, die pandbrieven hadden uitstaan, hebben deze stukken alsnog onder trustverband weten te brengen. Dezer dagen heeft de Rotterdamse Scheepshypotheekbank een nieuwe serie pandbrieven gecreëerd, die onder trustverband staan. Voor deze pandbrieven heeft zij een overeenkomst gemaakt, waarin uitsluitend wordt bepaald, dat de pandbriefhouders in een vergadering kunnen worden opgeroepen, waarin bindende besluiten kunnen worden genomen. De pandbrieven worden niet medege-teekend door den Trustee en de Bank behoeft zich niet aan speciale contrôle te onderwerpen. Bij deze uitgifte van schuldbrieven is de raadgeving van den wetgever ter harte genomen en voor deze stukken zal de hulp van den wetgever niet noodig zijn wanneer zich „ongekende moeilijkheden op economisch gebied” mochten voordoen.

De regeling is bijzonder eenvoudig, de kosten die zij meebrengt zijn gering en het is te betreuren, dat de hypotheekbanken, die in het laatste halfjaar een overgroot deel van hun schuldbrieven hebben vernieuwd, niet een dergelijke voorzorgsmaatregel hebben genomen. Zij vertrouwen wellicht op eigen kracht. Het is te hopen, dat het geen overmoed zal blijken te zijn. Misschien ook rekenen zij op hulp van den Wetgever, maar deze kan met reden den toekomstigen hulpvragende een „help uzelf” toeroepen.

Mr. F. J. BREVET.

DE NED.-INDISCHE BEVOLKINGSRUBBER IN CIJFERS.

In het Econ. Weekblad van Ned.-Indië van 16 April jl. is de 29e Berichtgeving over de bevolkingsrubber in Ned.-Indië verschenen. Wij willen thans niet zoozeer deze berichtgeving zelf behandelen, doch ons beperken tot de daarbij gepubliceerde cijfers, welke het resultaat vormen van het statistisch onderzoek, dat de 135 telbrigades in verband met de invoering van de individueele restrictie voor deze categorie producenten hebben verricht.

Het totale resultaat dan is, dat er 788.438 tuinbezitters zijn, die gezamenlijk 582.365.725 boomen bezitten, tezamen een oppervlakte van 681.187 ha beslaande. Dit totale cijfer komt dus aardig overeen met de raming per ult. 1932 van de India Rubber World van 1 Juni 1934, waarin een totaal van

1.820.000 acres werd genoemd. Nu moet daarbij, in navolging van de Berichtgeving, dadelijk worden aangeteekend, dat tengevolge van belastingvrees een vrij groot aantal tuinen verzwegen is of te geringe aantallen boomen zijn opgegeven. Dit zal in den loop der volgende jaren, in verband met het claimrecht, automatisch kunnen worden hersteld.

Bezien wij deze totalen, dan krijgen wij daarmede tevens een indruk van de geweldige taak, welke de telbrigades hebben gehad en dan kan men de Ned-Indische Regeering dankbaar zijn, dat zij ons thans de minimum-gegevens heeft verschaft.

Gelijk bekend, vormde het aantal tapbare boomen — zoowel getapte als fractioneel de niet getapte — de basis voor de vaststelling van ieders aandeel in den gewestelijken grondslag, waarbij dan zoowel een plantverband als een klassencorrectief op grond van de voorloopige uitkomsten van 850 ingezette tapproeven is toegepast. Volgens de „Sinar Deli” werd rekening gehouden zoowel met de ligging van de tuinen (dicht bij of ver van grooten weg), de wijze van planten en de vruchtbaarheid van den bodem, terwijl voorts o.a. rekening werd gehouden ¹⁾ met den leeftijd en habitus der boomen, tap en tuinonderhoud. De factor vruchtbaarheid van den grond kan natuurlijk hoogstens arbitrair in rekening zijn gebracht, daar van een intensief grondonderzoek niets is gebleken.

In de cijfers missen wij noode eigenlijk het belangrijkste nl. het totale cijfer van de geraamde potentiële technische productie; wij geven dadelijk toe — en hebben zulks herhaaldelijk zelf betoogd — dat deze geen basis kan zijn ter bepaling van de economische productie-mogelijkheid, doch het zou toch een eenvoudiger aanwijzing dan de aantallen boomen en ha vormen om af te leiden tot wat de bevolkingsrubber in staat zou kunnen zijn.

Ons baseerende op deze minimum-gegevens moet vastgesteld worden, dat *het gemiddeld aantal boomen per tuinbezitter 739* is, doch dat voor de verschillende gewesten deze gemiddelden sterk uiteenlopen; terwijl Atjeh en Onderhoorigheden een gemiddelde van nog geen 450 aanwijst, komen wij voor Palembang op 1097, en voor het Vrijgebied van Riouw en Onderhoorigheden op 1.517. Indien men bedenkt, dat dit gemiddelden en dat er veel bezitters van groote tuinen zijn, dan kan men ook tot de conclusie komen, dat *het aantal boomen van de kleinste tuinbezitters wel zeer gering moet zijn* en de hun toegewezen oogstvergunning dus navenant.

Tot een uitvoerhoeveelheid van ongeveer 150.000 ton is de gewestelijke verdeling gebaseerd op den uitvoer in de jaren 1933 tot en met 1935, dus de periode van stijgende prijzen vóór en de eerste periode van de restrictie. Indien meer dan ongeveer 150.000 ton mag worden uitgevoerd, wordt voor dit meerdere een andere verdeling toegepast, waarbij sommige gewesten, bijv. Zuid-Sumatra, Tapanoeli, Atjeh en Onderh., Bangka en Onderh. en Sumatra's Westkust profiteren, terwijl Borneo, Djambi en Bengkalis er nadeel van ondervinden. Op basis evenwel van het primaire percentage aandeel in den grondslag (voor 1937 251.660.000 kg) loopt ook de *gemiddelde waardeering voor den fictieven eenheidsboom* sterk uiteen: van ongeveer 0.504 kg voor Zuid-Sumatra (Palembang, Benkoelen en de Lampongs) en 0.505 kg voor Atjeh en Onderhoorigheden tot 1.14 kg voor Djambi, 1.04 kg voor de Wester-Afdeeling van Borneo en 1.73 kg voor Indragiri. Dit is dus een aanwijzing, dat er, doordat twee systemen zijn toegepast — uitvoer als basis voor gewestelijken grondslag, fictieve eenheidsboom als basis voor oogstvergunningen — ook noodzakelijkerwijze iets niet moet kloppen bij de gemiddelden. Nu zou men kunnen aannemen, dat hier een correctie in verband met de economische productiemogelijkheid zou zijn toegepast,

teneinde daardoor de kleine tuinbezitters aan een redelijk inkomen te helpen, doch hiervan is niets gebleken en ook uit de gemiddelde cijfers volgt niet, dat kleiner gemiddeld boomenbezit samengaat met hooger productiecijfer per boom. Beperken wij ons tot een globale becijfering van het gemiddeld bezit aan „eenheidsboomen” per tuinbezitter dan vinden wij een *gemiddelde standaardproductie per tuinbezitter, welke varieert van rond 118 kg* voor Atjeh en 229 kg voor Zuid-Sumatra tot 382 kg voor de Wester-Afdeeling van Borneo, 528 kg voor Indragiri en 905 kg voor Djambi; *het gemiddelde voor alle gewesten tezamen is 319 kg* per tuinbezitter.

Nu weten wij wel, dat in deze cijfers zeker tot uiting komt de economische drang tot productie in het verleden, doch alleen voor zoover het de gewesten betreft — Djambi is daarvan het welsprekende voorbeeld met een hoog gemiddelde voor de eenheidsboomen (794) en een vrij hoog gemiddelde per eenheidsboom — en dit is wel een der sterkste aanwijzingen, dat tweërlei systeem is toegepast met als resultaat een benadeeling van de bezitters van kleine tuinen, voor zoover deze in de vorige jaren ter voorziening in hun levensonderhoud hebben getapt, ten gunste van hen, die toen hun tuinen rustig hebben laten liggen of slechts ten deele hebben getapt. *Een bevoordeeling dus van de bezitters van groote tuinen.* Men kan daartegenover bezwaarlijk stellen, dat inmiddels, door de prijsstijging, resp. de opheffing van het uitvoerrecht der regionale restrictie, de omstandigheden economisch zoodanig zijn gewijzigd, dat op economische gronden thans ook deze, zonder restrictie tot tap zouden zijn overgegaan, omdat dan de basis van verdeling der totalen over de gewesten natuurlijk niet juist zou zijn. Deze toch zou in dit geval aan de hand van vermoedelijke economische productie-mogelijkheid moeten zijn berekend. Nu weten wij wel, dat dit uitermate speculatief en waarschijnlijk onmogelijk zou zijn geweest, terwijl de thans gevolgde weg zijn eenvoud voor heeft, en wij geven dan ook direct toe, dat, in het kader eener restrictie, de thans toegepaste verdeling in principe de voor de hand liggende is geweest, doch toch vragen wij ons af — de restrictie te aanvaarden hebbende — of het dan niet veeleer aanbeveling had verdiend correcties te geven in verband met economische productiemogelijkheid en vroegeren noodzaak tot tap ter voorziening in het levensonderhoud in plaats van voor technische eigenschappen van grond en tuinen. Het moge verleidelijk zijn deze maatstaven uit de ondernemingsrubber op de bevolkingsrubber over te dragen in verband met technische productie-mogelijkheid en kostprijs, in de economie van de laatste spelen nu eenmaal andere factoren de hoofdrol, nl. mate van noodzakelijkheid, resp. aantrekkelijkheid om met behulp van de rubber in het levensonderhoud te voorzien en dan de prijs per eenheid product als factor voor den omvang der productie.

In elk geval doen de hierboven gegeven cijfers reeds zien, dat de rubber voor kleine bezitters slechts een buitengewoon bescheiden bron van inkomen kan zijn in die gewesten, voor welke zij mede heeft zorg gedragen voor het thans verkregen aandeel in het quotum. Nemen wij bij een prijs van standard sheets van ongeveer 40 cts. per hkg cif. te Amsterdam aan, dat de tapper in het binnenland voor oogstvergunning en rubber tezamen 30 cent per hkg droge rubber ontvangt — naar het ons voorkomt een te optimistische verwachting — dan zou dus het totale gemiddelde inkomen per tuinbezitter bij een restrictiepercentage, zooals voor 1937, van 16¼ pCt. over dit jaar zijn f 160, het gemiddelde voor Atjeh echter nog geen f 60, dat voor Djambi daarentegen bijna f 758. Men ziet uit dit cijfervoorbeeld, waarbij van de waarschijnlijkheid werd uitgegaan, dat er geen tuinbezitters zijn die uitsluitend niet-tapbare boomen hebben, hoe groot het verschil reeds tusschen de gemiddelden is, zonder dat dit eigenlijk door bijzondere omstan-

¹⁾ Vgl. „De Bergcultures” van 25 April 1936, pag. 549.

digheden; waarbij wij denken aan zeer groote onderlinge verschillen in de kosten van levensonderhoud, voor zoover ons bekend wordt gemotiveerd.

Voor een beoordeeling van de positie van de bevolkingsrubber in het kader van het geheel is het van de meeste beteekenis te worden ingelicht omtrent den aard van het geheel; wij ontleenen daartoe aan deze Berichtgeving de onderstaande gegevens¹⁾.

Wij moeten dan nogmaals constateeren, dat een productieraming voor het geheel wel zeer noode wordt gemist, terwijl daarnaast op den voorgrond dient te worden gesteld, dat de cijfers te laag zijn en dus hoogstens een minimum aangeven. Het laatste vermindert de waarde der gegevens natuurlijk zeer gevoelig en men vraagt zich af of de controle dan alleen maar positief is geweest.

Indien wij de gegevens van de tuinen beschouwen, dan zou daaruit volgen, dat 51.154 ha niet-tapbaar zouden zijn. Dit werpt al dadelijk de vraag op, waaraan de niet-tapbaarheid te wijten is. Doch bovendien is dit cijfer, naar het ons voorkomt, nog buitengewoon weinig zeggend, en dit is begrijpelijk, omdat elke tuin, waarvan slechts 25 pCt. van de boomen tapbaar waren, onder tapbaren aanplant werd opgenomen. Wij kunnen dus hieruit afleiden, dat ruim 51.000 ha in het geheel niet tapbaar zijn, terwijl in den tapbaren aanplant nog een zoodanig contingent niet-tapbare boomen (achterblijvers, enz.) voorkomen, dat van het totaal aantal boomen (ruim 582 miljoen) ongeveer een vierde deel (bijna 141 miljoen) niet tapbaar zijn. Dit geeft reeds een geheel ander beeld van de mogelijkheden van de bevolkingsrubber, dan het simpele areaalcijfer. Niet vergeten mag echter worden, dat een deel (welk?) wellicht nooit en zeker nooit een groote productie-capaciteit zal bereiken, een feit, dat door het dichte plantverband — met minder ontwikkelingsmogelijkheden — aan de bevolkingsrubber inhaerent is. Wij moeten erop wijzen, dat o.i. juist in verband met de groote verschillen in plantverband enz. het aantal boomen grooter houvast geeft dan areaalcijfers.

Een tweede feit, dat dadelijk in het oog springt, is de verhouding tusschen tapbare getapte en tapbare nooit-getapte boomen; het blijkt, dat slechts iets meer

dan de helft van de tapbare boomen der bevolkingsrubber getapt is geworden. Van deze boomen moet dus, aannemende dat de verhouding juist is, in 1934 de productie van rond 183.000 long tons zijn verkregen en dan zouden deze cijfers inderdaad aspecten openen voor een veel grotere technische potentieele productie dan aan de bevolkingsrubber in het uitvoerquotum (voor 1937 251.660.000 kg) is toegedacht, zelfs indien wij aannemen, dat de tapbare niet-getapte boomen slechts tot een geringere productie in staat zijn en de getapte boomen er niet beter op zijn geworden. Wij hebben althans te constateeren, dat kwantitatief het totaal der niet-aangetapte boomen in 1936 dat der getapte met ongeveer de helft overschrijdt.

Een derde factor is de hoedanigheid van de tapbare tuinen. Daarbij valt wel heel sterk op, dat slechts 27.327 ha als goede, daarentegen 389.000 ha als middelmatig slechte of zonder meer slechte tuinen wordt gekwalificeerd. Dit zijn individuele schattingen en wat de eene een middelmatig goeden tuin noemt, heet bij een ander een middelmatig slechten. Het meest verbaasde ons, dat in Tapanoeli, waarvan steeds de roep kwam, dat aan de bevolkingsrubbertuinen een zorg werd besteed, welke die van de ondernemingen het meest nabijkwam, van de 58.000 ha slechts 102 ha goed en 885 ha middelmatig goed zouden zijn. Doch ook voor Riouw en Onderh., waar op de eilanden een deel van de tuinen in Chineesch bezit zijn en behoorlijk werden onderhouden, zou van de 23.606 ha niet meer dan 630 goed en 7.422 ha middelmatig goed zijn; een impressie van een bezoeker ten tijde, dat de telbrigade daar werkte, gaf ons een anderen indruk¹⁾. Doch hoe dit zij, men vraagt zich af wat de oorzaak kan zijn. En dan dringt zich vanzelf de vraag op of hier wellicht gemeten kan zijn met oogen, die de ondernemingsrubber als maatstaf hebben genomen. Wij weten, dat de bevolkingsrubber minder en veel minder is — een met een onderneming overeenkomende tuin behoort tot de uitzonderingen — en dus zou het dan geen verbazing behoeven te wekken, doch tevens de heele classificatie in een ander licht plaatsen. D.w.z. de conclusie, dat 253.630 ha „maar” middelmatig slechte tuinen zouden zijn, zou dan voor be-

¹⁾ Gegevens ontleend aan het Economisch Weekblad voor Nederlandsch-Indië van 16 April 1937.

¹⁾ Vgl. „De Bergcultures” van 25 April 1936, pag. 549 vlgg.

Gebied	Aantal rubberboomen				Oppervlakte in ha							
	Totaal	waarvan tapbaar		niet-tapbaar	Totaal	Niet-tapbaar	Totaal tapbaar	Goede tuinen	middel-m. goede tuinen	Waarvan: midd.m. slechte tuinen	Slechte tuinen	Verwaarl. tuinen
Atjeh en Onderhoorigh. Sumatra's Oostkust	5.853.897	2.610.774	1.697.871	1.545.252	8.359	344	8.015	36	919	3.728	2.198	1.134
Cultuurgeb. Bengkalis ..	38.358.651	14.860.737	14.457.644	9.040.270	41.924	1.580	40.344	343	5.090	10.209	15.586	9.116
Tapanoeli ..	28.129.791	10.875.491	11.787.043	5.467.257	34.771	2.013	32.759	14	635	3.616	12.705	15.789
Sumatra's Westkust	50.874.032	20.824.985	17.728.738	12.320.309	60.715	2.671	58.044	102	885	9.878	34.140	13.039
Riouw en Onderhoorigh. Vrijgebied..	18.546.264	5.890.430	8.158.443	4.497.391	24.029	2.920	21.107	616	3.779	3.339	417	12.956
Indragiri ..	14.282.711	6.611.274	3.696.763	3.974.674	26.809	3.203	23.606	630	7.422	9.648	4.116	1.790
Bangka en Onderhoorigh. Djambi	14.943.803	6.324.467	7.343.828	1.275.508	20.119	1.215	18.904	10	2.378	4.324	4.186	8.006
Zuid-Sumatra Palembang ..	14.304.954	6.017.278	3.104.139	5.183.537	14.107	1.466	12.641	—	151	1.940	9.656	894
Benkoelen ..	72.714.453	26.542.252	30.951.307	15.220.894	69.509	4.249	65.260	1.145	11.220	13.832	9.271	29.792
Lampongs ..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wester-afd. v. Borneo	152.756.846	48.743.451	65.781.862	38.231.533	179.941	16.618	163.324	458	8.719	123.295	25.861	4.992
Z.- en O.-afd. v. Borneo	1.195.486	132.717	814.720	248.049	2.803	136	2.667	—	1.486	1.045	15	121
Menado	4.520.167	385.080	3.295.100	839.987	6.198	147	6.051	—	5.601	450	—	—
Totaal	87.705.959	39.836.395	17.792.096	30.077.468	108.022	11.567	96.455 ¹⁾	21.825	44.292	25.357	3.420	1.553
Totaal	78.155.466	42.717.577	22.721.645	12.716.244	83.830	3.025 ²⁾	80.804	2.148	19.342	42.969	13.809	2.535
Totaal	23.245	1.102	12.735	9.408	51 ³⁾	—	—	—	—	—	—	—
Totaal	582.365.725	232.374.010	209.343.934	140.647.781	681.187	51.154	629.981 ³⁾	27.327	111.919	253.630	135.380	101.717

¹⁾ Hier schuilt een verschil van 8 ha. ²⁾ Hier schuilt een verschil van 1 ha. ³⁾ Menado wegens onbelangrijkheid niet gespecificeerd.

volkingsrubber, met dicht plantverband, met, naar het nog steeds schijnt, weinig ziekten een geheel andere beteekenis krijgen.

Deskundige bezoekers hebben steeds en steeds weer gewezen op de *geweldige bastreserve*, welke de bevolkingsrubber op Sumatra bezat en hoewel kan worden aangenomen, dat de tuinen er van cultuur-technisch standpunt tijdens de laatste crisis niet beter op zijn geworden, het niet-tappen heeft de boomen zeker in den strijd tegen de vegetatie sterker gehouden en de productie-mogelijkheid op peil gehouden. Dit geldt uiteraard ook voor de bijna 102.000 ha verwaarloosde tuinen.

Wil men tot een beoordeeling komen van de waarde der classificatie, dan dient men allereerst te weten welke maatstaf is aangelegd.

Legt men zich tenslotte de vraag voor of wij door deze cijfers veel wijzer zijn geworden, dan moet geconstateerd worden, dat wij thans inderdaad weten, wat de minimum-omvang is en dat toch wel als waarschijnlijk kan worden beschouwd, dat de afwijking geen zeer grooten omvang kan hebben; anders toch zou het onderzoek als gebrekkig moeten worden gekwalificeerd.

Noch de classificatie, noch de totale omvang zegen o.i. iets omtrent de uitvoer-mogelijkheden, dus over de economische productie-mogelijkheid; deze hangt, behalve van de mate der restrictie, af van den rubberprijs en dan nog van dezen in verhouding tot andere inkomstenmogelijkheden en met betrekking tot de mogelijkheid van het aantrekken van arbeiders van elders en tot de kosten van het levensonderhoud. Daarbij moet natuurlijk rekening worden gehouden met het feit, dat zware tap in het verleden de waarde der getapte boomen niet zal hebben vergroot, doch ook, dat daarachter nog een aantal boomen staat, dat 1½ maal zoo groot is als het getapte.

J. F. HACCOR.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

DE ECONOMISCHE TOESTAND VAN HONGARIJE.

Een medewerker schrijft ons:

Hongarije staat tegenwoordig als een van de Doonaulanden in het middelpunt van de politieke belangstelling van geheel Europa. Deze belangstelling vestigt natuurlijk ook de aandacht op den economischen toestand van het land. Intusschen verdienen eenige mededeelingen hieromtrent, met name wat Nederland betreft, de aandacht, en wel niet alleen vanuit een zuiver algemeen-theoretisch standpunt, doch ook uit een praktisch oogpunt. Nederlandsch kapitaal is namelijk in niet geringe mate betrokken bij het Hongaarsche bedrijfsleven; niet alleen worden verschillende Hongaarsche effecten ook in Nederland verhandeld, doch er bestaat ook, hetgeen over het algemeen minder bekend is, een groot aantal Hongaarsche ondernemingen, die ten deele — direct of indirect — met Nederlandsch kapitaal werken. Naar verhouding is hierbij van bijzonder belang de deelneming van Nederland in het Hongaarsche grootbankwezen; zij bestaat echter eveneens in het verzekeringswezen en bij de industrie.

Weliswaar moet er onmiddellijk op worden gewezen, dat de kapitaal- of credietverstrekkinge Nederlandsche en overige buitenlandse instanties in Hongarije reeds sedert jaren over het algemeen ongunstige ervaringen hebben opgedaan. Want, praktisch wordt over het algemeen niet getransfereerd en zelfs daar, waar een uitzondering op dezen regel niet kon worden vermeden — bij de meest representatieve Hongaarsche leening, de Volkenbondleening van 1924, — wordt ook slechts 50 pCt. van de rente overgemaakt.

Deskundigen, en geenszins alleen buitenlandse doch ten deele ook Hongaarsche, hebben sedert langen tijd betwist, dat de toestand van het Hongaarsche bedrijfsleven een dergelijke sterke benadeeling

van de buitenlandsche schuldeischers rechtvaardigt. Het is moeilijk te begrijpen, dat deze maatregelen ook thans niet worden gewijzigd, nu de cijfers over het jaar 1936 voor bijna alle takken van het Hongaarsche bedrijfsleven bekend zijn en deze een zeer grooten opbloei demonstreeren. Het zoo juist gepubliceerde verslag van de algemeene vergadering van een van de grootste Hongaarsche Mijnbouwconcerns, waarvan de aandelen en obligaties op de meest verschillende buitenlandse beurzen worden genoteerd, vermeldt, dat men hoopt, dat het tijdstip voor het voldoen aan de volkomen gerechtvaardigde eischen van de buitenlandse aandeelhouders en obligatiehouders van de onderneming nabij zal zijn.

Wij willen in het kort een beschrijving van dezen opbloei in zijn voornaamste verschijnselen geven. Hij blijkt uit een verbetering van bijna alle onderdeelen van het Hongaarsche economische leven: staats- en particuliere financiën, industrie, landbouw en buitenlandse handel, alle verkeer op het oogblik in gunstiger omstandigheden dan verleden jaar.

Wat in de eerste plaats de staatsfinanciën betreft, zoo is het tekort op de kortgeleden door de Regeering ingediende begrooting voor 1937/1938 10 pCt. lager dan verleden jaar, toen het ongeveer Pengö 75 mill. bedroeg. De staatsschuld van Hongarije daalde met een nog iets grooter percentage. Zij bedraagt Pengö 1657 mill. tegen 1868 mill. het jaar tevoren. De oorzaak voor deze verbetering met het ook volgens de absolute grootte aanzienlijke bedrag van Pengö 221 mill., ligt niet zoozeer aan Hongarije dan wel aan het buitenland. Het zijn namelijk besparingen, welke Hongarije verkreeg uit de buitenlandse depreciaties. Hongarije zelf wil, zooals officieel in verband met de begrooting werd verklaard, zijn valuta handhaven. Men mag daarbij echter niet vergeten, dat Hongarije reeds vroeger zijn munt deprecieerde. Uit een oogpunt van de deviezenpolitiek is Hongarije tegenwoordig overigens volkomen in staat de huidige waarde van de Pengö te handhaven. Het goud, de deviezen en valuta's en de pasmunt van de Nationale Bank beliepen gezamenlijk einde Dec. 1936 ongeveer Pengö 132.6 mill. tegen 121.2 mill. een jaar tevoren. Daarbij komt nog, dat de deviezenpositie van de Nationale Bank ook in het loopende jaar nog is verbeterd. Indien men er voorts nog rekening mede houdt, dat Hongarije zijn activum in den buitenlandschen handel met meer dan Pengö 24 mill. in 1936 kon opvoeren t.o.v. 1935 en ook in het eerste kwartaal 1937 t.o.v. hetzelfde tijdvak van 1936 in staat was deze sterk te doen toenemen, dan zijn inderdaad de belangrijkste voorwaarden vervuld om, wanneer niet iets onverwachts geschiedt, de Pengö verder te kunnen waarborgen.

Van internationaal standpunt beschouwd is de positie van de Hongaarsche Nationale Bank voorts ook in zooverre verbeterd, dat haar schuld aan eenige buitenlandse circulatiebanken en aan de Bank voor Internationale Betalingen in den loop van 1936 niet onaanzienlijk daalde. Einde 1936 bedroeg deze rond Pengö 107 mill. tegen bijna 119 mill. einde 1935.

Ook de toestand van de particuliere financieele instellingen is in 1936 verbeterd. De netto-winsten van de 5 voornaamste banken waren ondanks de voorzichtige opstelling van de balansen en de dienovereenkomstig groote reserves voor 1936 t.o.v. 1935 dermate gestegen, dat bijna alle in staat waren geweest haar dividend te verhoogen, resp. weder tot het uitkeeren van dividend over te gaan. De Nationale Bank wilde echter niet, dat deze verbeteringen aan de aandeelhouders ten goede zouden komen. Deze wensch, naar welken bij de politieke en economische machtsverhoudingen tusschen de Nationale Bank en de banken de laatste zich natuurlijk moesten schikken, had twee oorzaken. In de eerste plaats, omdat het in deze nog steeds bewogen tijden de voorkeur verdiende, nog niet tot verhooging van dividend over te gaan, doch de banken liever innerlijk te

versterken. In de tweede plaats echter, om den buitenlandschen schuldeischers van Hongarije, die kort vóór de publicatie van de Hongaarsche bankbalansen nog eens, doch weder tevergeefs getracht hebben verbetering van hun toestand te verkrijgen, en wel met een beroep op den beteren economischen toestand van Hongarije, geen nieuw argument te verschaffen. Een financieele instelling, die reeds 2 pCt. dividend had aangekondigd, moest haar voorstel intrekken en ook zij mocht geen dividend uitkeeren.

Hieronder laten wij een overzicht volgen betreffende het aandelenkapitaal, de netto-winst en de dividendpositie van de vijf leidende Hongaarsche banken, alle gevestigd te Boedapest.

	Aandelenkap.		Netto-winst		Dividend	
	Millioenen Pengö		1936 1935		Procenten	
	1936	1935	1936	1935	1936	1935
Ungarische Allg. Creditbank....	41,4	41,4	2,39	2,21	—	—
Pester Ungar. Commercialbank	25,-	25,-	4,35	3,30	6	6
Britisch-Ungarische Bank-A.G.	23,-	23,-	1,35	1,18	—	—
Ungar.-Italienische Bank-A.G.	20,-	20,-	1,06	1,—	3	3
Ung. Escompte- und Wechslerb.	12,-	12,-	1,32	1,17	3	3
Totaal..	121,4	121,4	10,47	8,86		

In het oog springt het vrij geringe bedrag van de aandelenkapitalen. Deze waren dan ook inderdaad niet voldoende voor de transacties van de banken, zoodat zij in den loop der jaren zeer groote bedragen aan obligaties of dergelijke papieren uitgaven.

Winstbronnen van de banken waren ten deele de algemeene internationale economische opleving, ten deele de bewapeningsconjunctuur met name in de zware industrie (welke bij de nauwe betrekkingen van de Hongaarsche banken tot de Hongaarsche industrie voor de banken van groote beteekenis is), ten deele ook de verbetering in den landbouw van Hongarije (met de eruit voortvloeiende koopkrachtsvermeerdering). Daar Hongarije nog steeds in hoofdzaak agrarisch is, was deze laatste verbetering wel bijzonder van belang, alhoewel dikwijls natuurlijk slechts indirect. Karakteristiek is voorts, dat alle genoemde winstbronnen slechts een geleidelijke voortzetting van de verschijnselen van 1935 beteekenden.

Ook de industrie van Hongarije vertoonde in 1936 een groote opleving en verhoogde in vele gevallen de dividenden, hetgeen mogelijk was doordat het besluit van de Nationale Bank niet op de industrie betrekking had. Kenmerkend voor de opleving van de industrie zijn technisch de productiecijfers van belangrijke grondstoffen, zooals van ijzer, of onmisbare hulpstoffen zooals kolen. De productie van ijzererts is in Hongarije in 1936 t.o.v. 1935 met niet minder dan 48 pCt. toegenomen; zij bedroeg 280 mill. kg tegen 190 mill. in 1935. De productie in de steenkolenindustrie nam niet in zoo sterke mate toe, alhoewel ook deze met rond 5 pCt. steeg, zoodat de productie 7930 mill. kg bedroeg tegen 7540 mill. kg het jaar tevoren. De productie van verschillende delfstoffen, welker industrieele beteekenis in de laatste jaren steeds toenam, steeg eveneens in sterke mate, zooals bijv. van bauxit, welke in 1936 met rond 50 pCt. steeg en in het bijzonder van mangaanerts, welke met het enorme cijfer van 333 pCt. toenam. Wat bauxit aangaat duurde, de beide eerste maanden van 1937 samengenomen, de stijging t.o.v. dezelfde periode van 1936 nog voort, terwijl anderzijds de toeneming in de mangaanertswinning in hetzelfde tijdvak t.o.v. 1936 merkbaar vertraagde. Belangwekkend (doch het is voorloopig nog twijfelachtig, of er practische beteekenis aan zal moeten worden toegekend) zijn de in den laatsten tijd begonnen onderzoekingen naar aardgas en petroleum. Hierbij speelt de

European Gas and Electric Co. een rol van beteekenis.

Wat de financieele beoordeeling van de Hongaarsche industrie betreft, behoeven wij slechts te verwijzen naar het indexcijfer van aandelenkoersen op de beurs te Boedapest. Deze index, in hoofdzaak gebaseerd op industriele effecten, geeft, indien men 1926 op 100 stelt, voor 1936 een maandgemiddelde van bijna 131 te zien tegen bijna 99 in 1935. Daarbij komt nog, dat het maandgemiddelde van 1936 bijna zonder onderbreking maandelijks steeg en in December 1936 met 160 zijn hoogsten stand bereikte. Thans beleeft de beurs te Boedapest, evenals talrijke buitenlandsche beurzen, bewogen dagen. Hoe de financieele waardeering van de Hongaarsche industrie zich derhalve verder zal ontwikkelen valt niet te zeggen. Niettemin zijn de zoo juist genoemde indexcijfers voor een zoo lange periode als een geheel jaar met hun sterke stijgingen zeer karakteristiek.

Van groot belang is het intusschen, dat de Hongaarsche regeering een verdere industrialisatie van het land noodzakelijk oordeelt. De omstandigheid, dat een niet onaanzienlijk deel van de daarvoor benoedigde grondstoffen uit het buitenland moet worden betrokken, mag geenszins als een argument tegen de de industrialisatiegedachte worden beschouwd.

Het jaar 1935 was voor den landbouw van Hongarije reeds vrij gunstig, doch deze verbetering nam in 1936 in niet geringe mate toe. De oogst van 1936 gaf — met uitzondering van die van rogge, welke t.o.v. 1935 een weinig daalde — voor alle belangrijke graansoorten en aardappelen stijgingen te zien, en soms zelfs zeer belangrijke. Zoo steeg bijv. de oogst van de internationaal soms tijdelijk sterk gevraagde mais van 1420 mill. kg in 1935 tot 2590 mill. in 1936, die van aardappelen van 1390 mill. tot 2450 mill. kg. De tarwe-oogst van Hongarije was internationaal eveneens van vrij groote beteekenis. Bij een opbrengst van 2390 mill. kg (1935, 2290 mill. kg) waren groote hoeveelheden voor uitvoer beschikbaar, welke dan ook — tegen voor Hongarije bevredigende prijzen — in verschillende landen, waaronder ook Nederland, werden afgezet. De ramingen voor den tarwe-oogst 1937 houden rekening met een lagere opbrengst van 10 tot 15 pCt. Dit wil voor Hongarije zeggen, dat het zich voor den uitvoer van tarwe niet speciaal behoeft te interesseeren, anderzijds echter, indien de kwaliteit gelijk blijft, op bevredigende prijzen kan rekenen. De juistheid van deze schattingen moet, zooals vanzelf spreekt, voorloopig nog worden afgewacht.

Wat tenslotte den buitenlandschen handel van Hongarije betreft, zoo werd reeds in verband met de deviezenpositie van Hongarije opgemerkt, dat het land in 1936 t.o.v. 1935 de activiteit van zijn handelsbalans met ruim Pengö 24 mill. kon opvoeren. De invoer van Hongarije bedroeg namelijk in 1936 Pengö 433 mill., de uitvoer echter Pengö 506.6 mill., zoodat er een actiefsaldo van 73.6 mill. was, tegenover een invoer van Pengö 402.3 mill., een uitvoer van 451.5 mill. en een actiefsaldo van slechts 49.2 mill. in 1935. Tegenover Nederland bleef Hongarije evenwel ook in 1936 weder passief. Het passiefsaldo van Hongarije steeg hier zelfs en wel tot Pengö 5.5 mill. tegen 4.2 mill. in 1935.

Voor de structuur van den Hongaarschen buitenlandschen handel is het gunstig, dat de activiteit zich niet uit het verkeer met slechts een of weinige landen ontwikkelde, doch dat deze activiteit uit talrijke actiefsaldi t.o.v. verschillende partners voortkomt. De voor Hongarije gunstige tendens bij de ontwikkeling van zijn buitenlandschen handel duurt dusverre ook in 1937 nog voort. In de eerste drie maanden van het loopende jaar bedraagt het actiefsaldo Pengö 51.9 mill., dus meer dan het zesvoud van het saldo over hetzelfde tijdvak van 1936, toen het Pengö 8.3 mill. bedroeg. Tenslotte zij nog vermeld, dat de grootste invoerpost van Hongarije in 1936, evenals in 1935, ruw en bewerkt hout was;

daarentegen de grootste uitvoerpost in 1936 tarwe en in 1935 veen.

Resumeerende kunnen wij zeggen, dat het bedrijfsleven van Hongarije zich ongetwijfeld in opwaartsche richting beweegt. Derhalve is de wensch gerechtvaardigd, dat het ook zijn buitenlandsche schuldeischers, welke het land tot dezen opbloei financieel zelfs ten deele in staat stelden, in deze gunstige resultaten doet deelen door een betere nakoming van zijn verplichtingen, hetgeen voor Hongarije zelf een versterking van zijn staatscrediet zou beteekenen, een nog steeds niet bepaald sterk punt in 's lands huishouding.

AANTEKENINGEN.

De Japansche kleinindustrie.

(I.)

In aansluiting op hetgeen over bovenstaand onderwerp eenige tijd geleden in dit blad werd gepubliceerd¹⁾ is het wellicht interessant naast deze beschouwingen eenige bijzonderheden te plaatsen, ontleend aan de studies van Kamekichi Takahashi en Prof. Teijiro Uyeda voor de Yosemite-conferentie van het „Institute of Pacific Relations”, welke in Augustus 1936 gehouden werd.

Alvorens tot een bespreking van enkele industrieën over te gaan, verdient het aanbeveling zich een voorstelling te maken van den omvang der kleinindustrie in Japan.

Kleinbedrijven zijn volgens de definitie van het Japansche Ministerie van Handel de bedrijven met 5 tot 100 arbeiders. Op basis van de officieele bedrijfsstatistiek vormt het aantal kleinbedrijven 95.7 pCt., het aantal arbeiders hierin 48.5 pCt. en de waarde van de productie 41.2 pCt., respectievelijk van het totaal aantal fabrieken, arbeiders, en totale productie. Takahashi taxeert het aantal arbeiders, werkzaam in dwergbedrijven, d.w.z. bedrijven met minder dan 5 arbeiders, op 2.440.000. Prof. Uyeda komt tot een getal van 2.345.351. De bedrijfsstatistiek omvat niet de bedrijfjes met minder dan 5 arbeiders. Door dus van het totaal aantal fabrieksarbeiders, dat de Volkstelling van 1930 geeft (4.432.530) af te trekken het totaal van de bedrijfsstatistiek voor 1930 (1.683.563) zou men voor 1930 komen tot een getal van 2.748.96 arbeiders in dwergbedrijven. Men kan dus wel aannemen, dat dit aantal ruw geschat 2½ miljoen bedraagt. Voegt men hierbij de 870.000 arbeiders, die volgens de bedrijfsstatistiek in de kleinindustrie werkzaam zijn, dan komt men tot een totaal van bijna 3½ miljoen of ¼ van de totale industriele bevolking van Japan. Prof. Uyeda taxeert 70 pCt. voor bedrijven met minder dan 50 arbeiders en het is dus niet waarschijnlijk, dat onze taxatie van 75 pCt. voor bedrijven met 1 tot 100 arbeiders ver van de waarheid zal zijn. Hoe het ook zij, deze cijfers demonstreeren wel heel duidelijk het enorme belang van de kleinindustrie in Japan.

Achtereenvolgens zullen wij behandelen de textielindustrie (met uitzondering van de zijde-industrie), de rubberindustrie, de fietsenindustrie en de gloeilampindustrie.

De katoenindustrie.

De katoenspinnerij is vrijwel uitsluitend als grootbedrijf georganiseerd. Niet alleen dat zes groote concerns tezamen meer dan de helft van de totale capaciteit in handen hebben, doch eind 1932 waren van 148.000 arbeiders in spinnerijen, 89 pCt. werkzaam in bedrijven met meer dan 500 arbeiders, en hiervan ongeveer ¼ in bedrijven met meer dan 1000 arbeiders. Dwergbedrijven kwamen eind 1932 niet voor in dezen tak van de industrie.

Geheel anders is de situatie in de weefindustrie. Van het totaal van 208.000 arbeiders eind 1932, waren slechts 33.000 werkzaam in bedrijven met meer

dan 200 arbeiders, daarentegen 103.000 of ongeveer 50 pCt. in dwergbedrijven met minder dan 5 arbeiders. En daar de meeste grootere bedrijven gecombineerde spinnerij-weverijen zijn met meer dan 1000 getouwen en 4 à 500 arbeiders, is dus onder de bedrijven, die uitsluitend weven, het belang van de dwergbedrijven zeer groot.

Met behulp van de gegevens van Prof. Uyeda is het mogelijk ons een voorstelling te vormen van de structuur der Japansche katoenweverij. Eind 1932 schatte men het totaal aantal getouwen in Japan op 365.000. Onderstaande tabel toont hoe deze over de weverijen verdeeld zijn.

Japansche katoenweverij eind 1932.

Bedrijfs grootte	Handgetouwen	Machinaal		Totaal
		Smalle weefsels	Brede weefsels	
1—9 getouwen	51.500	4.000	4.500	60.000
10—49 „	4.000	36.000	45.000	85.000
50 en meer „	2.000	45.000	173.000	220.000
Totaal..	57.500	85.000	222.500	365.000

De handgetouwen en de machinaal gedreven getouwen voor smalle weefsels werken uitsluitend voor de binnenlandsche markt. Van de 222.500 getouwen, die den export bedienen, controleeren de bedrijven met meer dan 50 getouwen er 173.000 of ruim ¾. Hieronder zijn begrepen de getouwen van de gecombineerde spinnerij-weverijen, volgens de opgaven van de „Japan Cotton Spinners' Association” eind 1932 79.000.

De wolindustrie.

De wolproductie van Japan kan verdeeld worden in twee categorieën. Aan den eenen kant massa-productie door de bij de „Japan Woollen Industry Association” aangesloten maatschappijen: in hoofdzaak gestreepte en effen stoffen, vooral mousseline. Aan den anderen kant de kleinindustrie: hoofdzakelijk modestoffen. De laatste jaren heeft deze kleinindustrie, waarvan 85 pCt. geconcentreerd is in de Aichi-prefectuur, zich sterk ontwikkeld. De waarde van de productie van de dwergbedrijven met minder dan 5 arbeiders werd in 1934 geschat op 31.3 pCt. of 82 miljoen Yen, die van de kleine en middelgrote bedrijven (5—200 arbeiders) op 37.7 pCt. of 99 miljoen Yen, en die van de groote bedrijven op 31 pCt. of 81 miljoen Yen.

Het spinnen geschiedt geheel door groote maatschappijen, die vrijwel alle in bovengenoemde Associatie georganiseerd zijn. Bij deze maatschappijen speelt het productie-proces zich meestal geheel af in één etablissement: spinnen, weven, verven en afwerken.

Kleinbedrijf wordt, evenals bij de katoen, uitsluitend aangetroffen in de weefindustrie, die de overige bewerkingen, als verven der garens, afwerken en verven van doek, aan specialisten overlaat.

Bedrijven ingedeeld naar het aantal arbeiders 1934.

Bedrijfs grootte	Bedrijven		Arbeiders	
	Aantal	% van totaal	Aantal	% van totaal
minder dan 5 arb.	425	34.7	5.498	12.4
5—49 „	711	58.0	10.670	24.1
50—99 „	48	3.9	3.417	7.7
100—499 „	30	2.5	6.355	14.3
500—999 „	5	0.4	3.968	9.0
1000 en meer „	7	0.5	14.437	32.5
Totaal..	1.226	100.0	44.345	100.0

Hieruit blijkt, dat ongeveer 93 pCt. van de bedrijven kleinbedrijf is. Dat het aantal arbeiders in bedrijven met minder dan 50 arbeiders slechts 36.5 pCt. van het totaal vormt, wordt veroorzaakt door het feit, dat niettegenstaande het groote aantal kleine fabrieken, elk bedrijf slechts weinig arbeiders telt:

¹⁾ E.-S.B. van 3 Februari 1937, No. 1101, blz. 86.

Gemiddeld aantal arbeiders per bedrijf.

Bedrijven met 1—4 arbeiders	1.3
„ „ 5—9 „	6.5
„ „ 10—14 „	12.0
„ „ 15—29 „	21.5
„ „ 30—49 „	42.2

De kunstzijde-industrie.

Ook hier weer de garenproductie in zeer groote bedrijven met gemiddeld meer dan 2.000 arbeiders elk.

De kunstzijde-weefindustrie ontwikkelde zich bijna vanzelfsprekend in de productie-centra der zijde-weefindustrie: de Fukui, Ishikawa en Gumma-prefecturen, en Kyoto, doordat het productieproces praktisch gelijk is, en dus het meerendeel der weverijen door de moeilijkheden in de zijde-industrie na 1928 automatisch overging tot het weven van kunstzijde, omdat kunstzijde goedkoper en sneller te verwerken is. In 1933 waren in de Fukui-prefectuur (centrum voor de exportweverij) nog slechts 268 zijde-weverijen tegen 1029 kunstzijde-weverijen¹⁾.

De omvang van het kleinbedrijf blijkt uit de volgende tabel.

Bedrijven ingedeeld naar het aantal arbeiders in 1933.

Bedrijfs grootte	Bedrijven		Arbeiders	
	Aantal	% van totaal	Aantal	% van totaal
5—9 arbeiders	1243	52.2	8005	18.8
10—14 „	351	14.9	4193	9.8
15—29 „	470	19.7	9562	22.4
30—99 „	272	11.4	12959	30.3
100—199 „	34	1.4	4585	10.7
200—499 „	10	0.4	2926	6.8
500 en meer „	1	—	523	1.2
Totaal..	2381	100.0	42753	100.0

Hieruit blijkt, dat het kleinbedrijf met 86.8 pCt. van de bedrijven en 51 pCt. van de arbeiders een zeer belangrijke plaats inneemt. Doch deze cijfers geven nog zeer onvoldoende weer, welk een overweldigende meerderheid het kleinbedrijf vormt in de weefindustrie als geheel, omdat de cijfers slechts de bedrijven met 5 en meer arbeiders omvatten.

Om een indruk te krijgen van de beteekenis van de dwergbedrijven, maakt Prof. Uyeda een vergelijking tusschen de totale productie van 1930 en 1931, en de productie van bedrijven met 5 en meer arbeiders in dezelfde jaren, waaruit blijkt, dat 55 à 60 pCt. van de totale productie van kunstzijden stoffen afkomstig is uit de dwergbedrijven met minder dan 5 arbeiders. Voegt men hierbij de productie van de bedrijven met 5 tot 30 arbeiders, dan wordt het aandeel van de klein-industrie ruim 80 pCt. Toch mag in dit verband niet onvermeld blijven, dat in de voornaamste exportcentra, Fukui en Ishikawa, een tendens valt op te merken tot uitbreiding van de bedrijfsgrootte. *(Wordt vervolgd).*

¹⁾ In 1928 nog geen kunstzijde-weverijen, doch alleen 778 zijde-weverijen. Deze opgaven zijn exclusief de bedrijven met minder dan 5 arbeiders, waarvan men het aantal in 1933 schat op 6 à 700 (zoowel zijde, als kunstzijde).

INGEZONDEN STUKKEN.**DE OPBRENGST VAN DE BOTER IN BINNEN- EN BUITENLAND.**

De heer G. J. Ruiter schrijft ons:

In een zeer lezenswaard artikel gaat de heer J. Buter in „Economisch-Statistische Berichten” van 9 Juni jl. na, welke de opbrengst van onze boter is in binnen- en buitenland. Hij komt daarbij in de slotalinea tot de conclusie, dat steeds meer de Engelsche prijs maatgevend zal zijn voor de Nederlandsche boterprijzen. O.i. is dat slechts juist, indien men zich instelt op een volkomen vasthouden aan de thans in ons land gevolgde vetpolitiek, slechts dan, wanneer men aanneemt, dat prijsverhouding, omzetverhouding

en prijspeil der consumptievetten in ons land zullen blijven zoals die thans zijn. Als wij dit vraagstuk echter bezien vanuit de gezichtshoek van het Nederlandsch volksbelang, dat in hooge mate is gebaat bij een welvarende melkveehouderij, vele malen meer dan bij een winstgevend margarine-, olie- en spijsvettenbedrijf, dan dient men o.i. van een ander gegeven uit te gaan.

Als de heer Buter met zijn beschouwingen treedt buiten het heden, dan zal hij zich ook rekenschap moeten geven van de mogelijkheid, dat zich in de positie van de boter t.o.v. andere vetten wel eens een groote verandering zou kunnen voltrekken, indien althans de overheid zich op het standpunt zou gaan plaatsen, dat de boter inderdaad met andere oogen dient te worden bekeken dan ander spijsvet, bereid uit ingevoerde grondstoffen. En dat standpunt zullen o.i. de overheden in toenemende mate dienen in te nemen, zal er in West-Europa nog ooit weer sprake zijn van een bloeiend melkveehoudersbedrijf, op welk bedrijf een zoo bijzonder groot deel van onze Westersche bevolking is aangewezen. Daarnaast is er dan nog de mogelijkheid, dat men meer aandacht zou besteden aan verruiming van den export naar Duitschland, waar men betere prijzen kan maken, maar waarheen steeds minder boter wordt gezonden, omdat het geldverkeer met dat land dusdanig is geregeld, dat oude rentebetalingen, de betaling van Indische goederen, enz., vóór gaan boven de boterexport.

Als men, lettende op de lage Engelsche prijzen, maatregelen neemt om in eigen land meer boter te consumeeren, (bijv. verlaging van den boterprijs, of verhooging van de olie-, vetten- en margarineheffing, of allebeide tegelijk; contingenteering der consumptie van vetten; verhooging van het mengpercentage, enz.), kan de beschouwing over boter en margarine in het artikel van den heer Buter belangrijk worden gewijzigd. Door een andere regeling van heffingen, contingenteering, enz. zou zijn te bereiken, dat de winst voor de meerconsumptie van één kg boter in ons land een voordeel zou gaan opleveren, dat zéér gunstig zou afsteken bij het door den heer B. gestelde.

Onze bedoeling is dus om er voor te waarschuwen, uit dit artikel te lezen, dat de boteropbrengst eigenlijk nauwelijks zou zijn te vergrooten door het nemen van andere maatregelen. Die mogelijkheid bestaat er zeer zeker wél, indien men de melkveehouderij maar beoordeelt naar haar waarde voor land en volk en haar producten waardeert in dat verband, en behandelt. Eenige voorbeelden hebben wij hierboven aangegeven; met het ontwerpen van een bepaald systeem in die richting ten bate van een betere boterpositie in het algemeen zou de heer Buter zuivelbereidend Nederland wellicht ten zeerste aan zich kunnen verplichten.

N a s c h r i f t. De hierboven door den heer Ruiter gemaakte opmerkingen naar aanleiding van ons artikel in E.-S.B. van 9 Juni jl. betreffen de toekomstige „vetpolitiek” van de West-Europeesche landen in het algemeen en van Nederland in het bijzonder. Hij meent, dat wij ons bij het behandelde onderwerp, nl.: de opbrengst van onze boter in binnen- en buitenland, op een ander standpunt hadden moeten plaatsen, en met name van een andere vetpolitiek hadden moeten uitgaan. Maar wij hebben ons bij het betreffende artikel juist met opzet beperkt tot de opbrengst van onze boter „an sich” en ons daarbij voorzoover mogelijk onthouden van kwalitatieve oordeelen over de verhouding boter-margarine. Alleen bij de bespreking van de eventuele gevolgen van een belangrijke verlaging van den binnenlandschen boterprijs moest er noodzakelijk een veronderstelling worden gemaakt over den daarbij geldenden margarineprijs. Daarbij kwamen wij tot de conclusie, dat bij een belangrijke verlaging van den boterprijs en een gelijkblijvend margarineprijs (incl. heffing) de totale

opbrengst van onze boterproductie en van de hof-fingen op margarine (d.i. derhalve het voor den veehouder beschikbaar komende bedrag), zeer waarschijnlijk belangrijk zou dalen.

O.i. moet ook in de toekomst getracht worden, in de eerste plaats voor onze boter zelf een zoo hoog mogelijken opbrengst te bereiken. En wanneer dan het buitenland een prijs betaalt, die ver beneden de productiekosten ligt, dan kan men niet zeggen; laat het binnenland nu ook maar een prijs betalen ver beneden de productiekosten. Ook de heer Ruiter weet, dat de tegenwoordige groothandelsprijs voor boter in het binnenland zijnde ongeveer f 1.43 per kg, slechts weinig ligt boven de productiekosten, die toch minstens gelijk gesteld moeten worden met het bedrag van de Leeuwarder Noteering vermeerderd met den toeslag, d.i. thans f 1.30 per kg. Vandaar dat vooral thans, bij een opgaande conjunctuur, van een belangrijke prijsverlaging van den boter geen sprake zal kunnen zijn. O.i. is dit, wat men ook met de margarine moge doen, in geen geval in het belang van den veehouder. Een dergelijke verlaging zou — zoo schreven wij — een geschenk zijn aan het thans over het algemeen beter-geplaatste boter-etende publiek, een geschenk betaald door den veehouder, terwijl ook bij een dan gelijkblijvende margarineprijs (en derhalve een belangrijk „gunstiger” verhouding boter-margarineprijs, d.w.z. „gunstig” voor de boter), van het inhalen van dit verlies ook bij een belangrijk grotere binnenlandsche boterconsumptie geen sprake is, zooals ook de heer Ruiter na kan rekenen.

Voor een grondige behandeling van de geheele vetpolitiek is heel wat meer noodig dan ons artikel gaf. Daarbij komen kwalitatieve oordeelen naar voren, waarvan wij ons zooveel mogelijk onthielden. Met den heer Ruiter zijn wij overtuigd van het groote belang eener welvarende melkveehouderij. O.i. is het echter niet juist hiertegenover te stellen „de winsten van het margarinebedrijf”, welk belang inderdaad zou moeten worden achtergesteld bij het eerste. Wel spelen hierbij sociale kwesties een belangrijke rol. Wanneer de opbrengst van onze boter bepaald zou worden door den prijs, die ook het minder gesitueerde deel van de bevolking zou kunnen betalen, zijn de vooruitzichten voor onze veehouderij zeker niet beter, dan thans het geval is. Ook wij zijn er van overtuigd, dat de boter, zoo noodig, tegen de concurrentie van andere vetten moet worden beschermd, maar dan dient dit ook op een wijze te geschieden, die werkelijk doelmatig is. De veehouder schiet er niets mee op, als aan andere groepen der bevolking lasten worden opgelegd, zonder dat hij daar zelf voordeel van heeft. Overigens zullen wij ons thans niet verder over

de geheele vetpolitiek uitlaten (welke vetpolitiek voor elk West-Europeesch land weer geheel anders is en moet zijn in verband met de geheel verschillende verhoudingen: productie-binnenlandsche consumptie enz.). Wij handhaven onze bewering, dat het moeilijk zal zijn voor het thans gevolgde systeem een ander te vinden, dat voor de opbrengst van de boter betere resultaten zal geven dan met dit systeem bereikt is. Allicht hebben wij gelegenheid later nog eens op deze kwestie in een breeder verband gezien terug te komen.

Tenslotte merken wij nog op, dat in ons artikel niet gezegd is dat de Engelsche boterprijzen steeds meer de maatstaf zouden worden voor den Nederlandschen boterprijs. Dit zou inderdaad het geval zijn als men bijv. den boterprijs vrij zou laten. Onze opmerking betrof alleen de opbrengst van onze geëxporteerde boter.

J. BUTER.

ONTVANGEN BOEKEN.

Die Börse door Dr. Peter Czernin. (Jena 1937; Gustav Fischer. Prijs ing. R.M. 9; geb. R.M. 10.50).

Verschenen als band 13 van de „Deutsche Beiträge zur Wirtschafts- und Gesellschaftslehre” bedoelt dit boek de aandacht van den lezer i.p.v. op de uiterlijkheden, de prijzen en de winsten van enkelingen, te vestigen op de kern van het beursprobleem, namelijk op de beteekenis van de geld- en effectenbeurs in de kapitalistische maatschappij. Schrijver beoogde tevens, waar in de literatuur gedurende langen tijd geen samenvattend werk over beurzen verscheen, dit werk tot een handboek te maken, waarin hij na eenige grondgedachten van de marktwetenschap de theorie van de beurzen uitvoerig behandelt en besluit met eenige ideeën betreffende de reorganisatie van de beurzen.

Das Problem der „Selbstfinanzierung” der Unternehmung door Fritz Conzelmann. (Stuttgart 1935; W. Kohlhammer. Prijs R.M. 7.50).

In deze studie, als deel 9, verschenen in de serie „Tübinger Wirtschaftswissenschaftliche Abhandlungen” (4 Folge) onderzoekt schrijver de zelffinanciering en wat er mede samenhangt van uit theoretisch standpunt. Hij geeft naast zijn eigen beschouwingen een uitvoerige bespreking van eenige andere schrijvers, welke zich met dit onderwerp hebben bezig gehouden, o.m. van Conrad, Hasenack, Prion, Findeisen.

Kosten und Kostenrechnung. Band II. Deel I (Grundlagen und Verfahrensweisen) en II (Anwendung) door Prof. Dr. Konrad Mellerowicz. (Berlijn, Leipzig 1936; Walter de Gruyter & Co. Prijs geb. per deel R.M. 9.—).

De tweede band van dit werk (de eerste verscheen in 1933) geeft in twee deelen, onder zorgvuldige selectie van het bruikbare, een omvattend overzicht van de nieuwste methoden van kostprijsberekening (bedrijfsboekhouding, zelfkostenrekening, statistiek, calculatiewaarden, verrekenprijzen, standaardkosten, enz.) en van haar aanwending op

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	6-12 Juni 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeenk. tijdvak 1936	6-12 Juni 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeenk. tijdvak 1936	1937	1936
Tarwe	42.352	801.167	476.363	—	17.735	6.461	818.902	482.824
Rogge	12.151	129.600	120.037	—	2.875	1.700	132.475	121.737
Boekweit	—	5.958	11.938	—	—	100	5.958	12.038
Maïs	25.641	540.591	334.148	1.175	70.908	73.467	611.499	407.615
Gerst	2.958	146.851	121.556	—	6.189	11.157	153.040	132.713
Haver	4.350	66.573	32.060	—	3.180	580	69.753	32.640
Lijnzaad	600	106.167	83.699	5.560	117.096	109.881	223.263	193.580
Lijnkoek	2.700	32.661	28.342	—	—	175	32.661	28.517
Tarwemeel	607	15.123	16.633	110	2.149	4.462	17.272	21.095
Andere meelsoorten	1.240	20.224	16.089	182	1.650	753	21.874	16.842

Noot bij groothandelsprijzen.

1) *Tarwe*: Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2; van Jan. 1931 tot 26 Sept. 1932 79 kg La Plata; van 26 Sept. 1932 tot 5 Febr. 1934 Manitoba No. 2; van 5 Febr. 1934 tot 6 Juli 1935 80 kg La Plata; van 6 Juli 1936 tot 30 Nov. 1936 Manitoba. *Rogge*: Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2, van 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74/5 kg Hongaarsche; vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 kg Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 2 Oct. 1933 No. 2 Canada. *Gerst*: Tot Jan. 1928 Malting; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1931 American No. 2; van 9 Febr. 1931 tot 23 Mei 1932 64/5 kg Zuid-Russische; van 23 Mei—19 Sept. 1932 No. 3; van 19 Sept. 1932 tot 24 Juli '33 62/63 kg Z.-Russ.; van 24 Juli '33—7 Oct. '35 64/65 kg La Plata; van 7 Oct. '35—18 Mei '36 62/63 kg Z.-Russ.

de prijspolitiek (bijv. geheele of gedeeltelijke kostenberekening, monopolieprijsvorming, overheidsregelingen, prijsbederf en prijswoeker), bedrijfscontrole (bijv. tijd-, bedrijfs- „Soll-Ist-Vergleich“) enz. enz. Het is bedoeld als een systematisch leerboek en berust op een synthese van opvattingen en methoden, zooals deze zich in den loop van een langen tijd in theorie en praktijk hebben ontwikkeld. *Banque* door Henri Dufayel. (Parijs 1937; Dunod. Prijs Fr. 20).

Deze omvangrijke agenda, verschenen in de serie „Agendas Dunod“, is geschreven voor de clientèle en het personeel van financiële instellingen en particuliere banken en geeft alle mogelijke feiten en inlichtingen, welke voor deze categorieën van menschen, dus voor ieder die met banken in aanraking komt, van belang kunnen zijn (bankwezen, geldwezen, beurzen, effecten, administratieve kwesties, enz. enz.). Een alfabetische tabel bevordert het gebruik. *Practical Branch Banking* door A. Forrester Fergus. (Londen 1937; Sir Isaac Pitman & Sons Ltd. Prijs 8/6).

Branch Banking is van veel belang voor de moderne Britsche bankpraktijk, nu 5 groote banken alleen al niet minder dan 8500 bijkantoren bezitten. Dit boek wil een practisch handboek zijn voor iedere kwestie met „Branch Banking“ samenhangend. Boekhouding, moderne mechanische methoden, clearing-systemen, algemeene organisatie, enz. enz. Speciale hoofdstukken zijn gewijd aan de verplichtingen van den accountant en den leider. Zoowel voor praktijkmensen als voor studeerenden van veel belang.

Onderzoek naar den toestand van ondersteunde werkloozen en hun gezinnen. (October 1934—Februari 1935). (Amsterdam; Stadsdrukkerij).

Rapport van de commissie van onderzoek naar den toestand van ondersteunde werkloozen en hun gezinnen, ingesteld krachtens besluit van den gemeenteraad van Amsterdam van 28 April 1933. Het rapport werd vastgesteld in de vergadering van de commissie van 21 December 1936.

Statistisch jaaroverzicht van Nederlandsch-Indië over het jaar 1935. (Batavia 1937; Landsdrukkerij Prijs f 5.—).

Dit jaaroverzicht 1936 (over het jaar 1935), tegelijk het 2e deel vormend van het Indisch Verslag 1936, komt in algemeenen opzet geheel met dat van het vorige jaar overeen. Evenals de vorige jaren het geval was, deed zich echter ook voor dezen jaargang de behoefte gevoelen aan toevoeging, wijziging en elimineering van tabellen. Het is samengesteld door het Centraal Kantoor voor de Statistiek van het Departement van Economische Zaken.

De Toekomst der academisch gegradueerden. (Den Haag 1936; Vereeniging van Delftsche Ingenieurs).

Verslag van de bespreking van dit onderwerp in de Algemeene Vergadering der Vereeniging op 12 November 1936.

Tweede onderzoek naar de levensomstandigheden van ondersteunde gezinnen te 's-Gravenhage. (Maart t/m. Mei 1935). (Den Haag 1937; Statistisch Bureau der Gemeente 's-Gravenhage. Prijs f 1.—).

Uitkomsten, welke, voor een gedeelte voorloopig, de eerste 4 weken van het onderzoek betreffende, reeds zijn gepubliceerd als vervolg 58 A van „Kosten van levensonderhoud te 's-Gravenhage“.

Statistiek der Gemeentefinanciën 1936. (Den Haag 1936; N.V. Drukkerij Albani. Prijs f 2.40).

Deze, door het Centraal Bureau voor de Statistiek bewerkte publicatie geeft een zeer uitgebreid materiaal betreffende de Nederlandsche gemeenten.

De Nederlandse koopvaardij door C. J. P. Zaalberg. (Overdruk uit „De Ingenieur“ 1937, No. 9).

Wedstrijden in dienst der landbouwvoorlichting door G. J. Vink. (Buitenzorg 1937; Archipel Drukkerij. Prijs f 0.25).

Verschenen als „Korte mededeelingen van den Dienst voor Landbouw en Visscherij“ No. 19, met Engelsche summary.

Een der oorzaken van het spoorwegtekort. De kosten der overwegen à niveau door S. A. Reitsma. (Utrecht 1937).

Nederland—België-nummer van In- en Uitvoer. (Amsterdam 1937; Prijs f 1.25).

Dit speciale nummer is gewijd aan de Nederl.-Belgische betrekkingen en bevat o.m. bijdragen van Minister Gelissen, Dr. F. E. Posthuma, Prof. van Gelderen, oud-Minister Paul Hymans, enz.

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTOS.

Ned. (Disc. Wissels. 2 3 Dec. '36	Lissabon 4½ 5 Mei '36
Bk. (Bel. Binn. Eff. 2½ 3 Dec. '36	Londen 2 30 Juni '32
(Vrsch. in R.C. 2½ 3 Dec. '36	Madrid 5 9 Juli '35
Athene 6 4 Jan. '37	N.-York F.R.B. 1½ 1 Feb. '34
Batavia 3 14 Jan. '37	Oslo 4 7 Dec. '36
Belgrado 5 1 Febr. '35	Parijs 6 14 Juni '37
Berlijn 4 22 Sept. '32	Praag 3 1 Jan. '36
Boekarest 4½ 15 Dec. '34	Pretoria ... 3½ 15 Mei '33
Brussel 2 16 Mei '35	Rome 4½ 18 Mei '36
Boedapest 4 28 Aug. '35	Stockholm ... 2½ 1 Dec. '33
Calcutta 3 28 Nov. '35	Tokio 3.285 7 Apr. '36
Dantzig 4 2 Jan. '37	Weenen ... 3½ 10 Juli '35
Helsingfors 4 3 Dec. '34	Warschau .. 5 26 Oct. '33
Kopenhagen 4 19 Nov. '36	Zwits. Nat. Bk. 1½ 25 Nov. '36

OPEN MARKT.

	1937				1936	1935	1914
	12 Juni	7/12 Juni	31 Mei/5 Juni	24/29 Mei	8/13 Juni	11/15 Juni	20/24 Juli
<i>Amsterdam</i>							
Partic. disc.	¼	¼	¾-1/4	¼	4-3/4	4½-3/4	3½-3/16
Prolong.	1	1	1	1	4-1/4	3¾-4-1/2	2¼-3/4
<i>Londen</i>							
Daggeld	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	13/4-2
Partic. disc.	11/16-3/4	11/16-3/4	9/16-3/4	17/32-9/16	3/4-15/16	5/8-3/4	4¼-3/4
<i>Berlijn</i>							
Daggeld	—	2¼-3	25/8-3¼	2½-3	2½-7/8	2¾-3½	—
Maandgeld	2½-3¼	2½-3¼	2½-3¼	2½-3¼	2½-7/8	2¾-3½	—
Part. disc.	2½	2½	2½	2½	2½	3	2½-1½
Warenw...	4-¼	4-¼	4-¼	4-¼	4-¼	4-¼	—
<i>New York</i>							
Daggeld 1)	1	1	1	1	1	1¼ 2)	1¾-2½
Partic. disc.	9/16	9/16	9/16	9/16	3/16-15/16	3/16	—

1) Koers van 11 Juni en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.
2) 10/15 Juni.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
8 Juni 1937	1.81 7/8	8.97 ¼	72.78	8.10 ¾	30.64 ½	100 ¾
9 „ 1937	1.81 ¾	8.97 ½	72.80	8.09 ½	30.67	100 ¼
10 „ 1937	1.81 ¾	8.97 ¾	72.82 ½	8.09 ½	30.68 ½	100 ¼
11 „ 1937	1.81 ¾	8.97 ¾	72.82 ½	8.09	30.69	100 ¾
12 „ 1937	1.81 ¾	8.97 ½	72.94	8.09 ½	30.70	100 ¼
14 „ 1937	1.81 ¾	8.97 ¾	72.92 ½	8.08 ¾	30.69	100 ¼
Laagste d.w ¹⁾	1.81 ½	8.96 ¾	72.70	8.08 ¾	30.60	100
Hoogste d.w ¹⁾	1.82 ¾	8.98 ¾	73.—	8.10 ¾	30.72 ½	100 ¾
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
8 Juni 1937	41.54	—	6.35	—	—	—
9 „ 1937	41.55	—	6.35	—	—	—
10 „ 1937	41.56 ½	—	6.35	—	—	—
11 „ 1937	41.58 ½	—	6.35	—	—	—
12 „ 1937	41.66	—	6.35	—	—	—
14 „ 1937	41.65 ½	—	6.34	—	—	—
Laagste d.w ¹⁾	41.50	34.10	6.32 ½	1.50	9.65	—
Hoogste d.w ¹⁾	41.70	34.15	6.37 ½	1.55	9.70	—
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors 1)	Buenos-Aires 1)	Montreal 1)
8 Juni 1937	46.27 ½	40.07 ½	45.10	3.97 ½	55 ¾	1.81 ¾
9 „ 1937	46.30	40.10	45.12 ½	3.97	55 ¾	1.81 ¾
10 „ 1937	46.30	40.07 ½	45.12 ½	3.97 ½	55 ¾	1.81 ¾
11 „ 1937	46.27 ½	40.07 ½	45.10	3.97 ½	55 ¾	1.81 ¾
12 „ 1937	46.30	40.07 ½	45.12 ½	3.97 ½	55 ¾	1.81 ¾
14 „ 1937	46.30	40.10	45.12 ½	3.97 ½	55 ¾	1.81 ¾
Laagste d.w ¹⁾	46.20	40.—	45.02 ½	3.95	55 ¾	1.81 ¾
Hoogste d.w ¹⁾	46.35	40.12 ½	45.15	4.—	56	1.82 ¾
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 ¾	2.1878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van ieder maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
8 Juni 1937	4,93 ½	4,45 ¼	40,05 ½	54,99 ½
9 „ 1937	4,93 ½	4,45 ¼	40,06	54,99
10 „ 1937	4,93 ½	4,45	40,05	54,99
11 „ 1937	4,93 ¾	4,45	40,06	54,99
12 „ 1937	4,93 ¾	4,45	40,10	54,99
14 „ 1937	4,93 ¾	4,45 ½	40,07	54,98 ½
15 Juni 1936	5,02 23/32	6,58 1/16	40,29	67,62
Muntpariteit..	4,86	3,90 ¾	23,81 ¼	40 ¾

GROOTHANDELSPRIJEN VAN BELANGRIJKE VOEDINGS- EN GENOT

1) Zie blz. 458 van dit nummer	GERST 64/65 kg La Plata loco Rotterdam per 2000 kg.		MAIS Rotterdam per 2000 kg.				ROGGE 74 kg Bahia (Blanca) loco Rotterdam per 100 kg.		TARWE Rotterdam per 100 kg.				BURMA RIJST Loonzein per cwt. f.o.b. Rangoon/Bassein Herl. Ned. Ct. Not.		BOTER per kg. Leeuwarder Comm. Notering		KAAS Edammer Alkmaar Fabr. kaas gang exp. per 50 kg.		EIEREN Gem. not. Eiermijn Roermond p. 100 st.			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.		
1927	237	110,2	171,50	89,3	176	87,1	12,475	102,5	13,825	110,1	14,75	109,3	6,83	104,5	113 3/4	2,03	98,4	—	43,30	95,0	7,96	99,3
1928	228,50	106,2	208,50	108,6	226	111,9	13,15	108,1	12,575	100,1	13,475	99,9	6,43	98,4	107 3/4	2,11	102,3	—	48,05	105,4	7,99	99,6
1929	179,75	83,6	196	102,1	204	101,0	10,875	89,4	11,275	89,8	12,25	90,8	6,34	97,0	106	2,05	99,4	—	45,40	99,6	8,11	101,1
1930	111,75	52,0	118,50	61,7	136,75	67,7	6,225	51,2	8,275	65,9	9,675	71,7	5,09	77,9	85	1,66	80,5	—	38,45	84,4	6,72	83,8
1931	107,25	49,9	78,25	40,8	84,50	41,8	4,55	37,4	4,65	37,0	5,55	41,1	3,09	47,3	5 1/2	1,34	64,9	—	31,30	68,7	5,35	66,7
1932	100,75	46,8	72	37,5	77,25	38,2	4,625	38,0	4,70	37,4	5,225	38,7	2,59	39,6	5 1/2	0,94	45,6	—	22,70	49,8	4,14	51,6
1933	70	32,5	60,75	31,6	68,50	33,9	3,55	29,3	3,75	29,9	5,025	37,2	1,84	28,2	4 1/2	0,61	29,6	0,96	20,20	44,3	3,71	46,3
1934	75,75	35,2	64,75	33,7	70,75	35,0	3,325	27,3	3,25	25,9	3,675	27,3	1,74	26,6	4 1/2	0,45	21,8	1	18,70	41,0	3,45	43,0
1935	68	31,6	56	29,2	61,25	30,3	3,075	25,3	3,875	30,8	4,125	30,6	2,07	31,7	5 1/2	0,49	23,7	0,99	14,85	32,6	3,20	39,9
1936	86	40,0	74,50	38,8	74	36,6	4,275	35,1	5,75	45,9	6,275	46,5	2,19	33,5	5 1/2	0,58	28,1	0,885	17,55	38,5	3,50	43,6
Jan. 1936	63,50	29,5	54	28,1	56	27,7	3,525	29,0	5,10	40,6	5,45	40,4	1,81	27,7	4 1/2	0,57	27,6	0,95	16,80	36,9	4,04	50,4
Febr. " "	64,50	30,0	52	27,1	55,25	27,4	3,40	27,9	4,925	39,2	5,225	38,7	1,89	28,9	5 1/2	0,61	29,6	0,925	17,375	38,1	3,375	42,1
Maart " "	69,75	32,4	56	29,2	59,50	29,5	3,50	28,8	4,925	39,2	5,225	38,7	2,03	31,1	5 1/2	0,46	22,3	1,04	17,70	38,8	2,69	33,5
April " "	70	32,5	58	30,2	64	31,7	3,45	28,4	4,85	38,6	5,175	38,4	2,10	32,1	5 1/2	0,44	21,3	1,025	16,825	36,9	2,49	31,0
Mei " "	72,25	33,6	59	30,7	63,75	31,6	3,175	26,1	4,65	37,0	5,125	38,0	2,11	32,3	5 1/2	0,47	22,8	0,99	18,75	41,1	2,52	31,4
Juni " "	71,50	33,2	60,75	31,6	66	32,7	3,45	28,4	4,625	36,8	5,05	37,4	2,12	32,4	5 1/2	0,57	27,6	0,89	20,20	44,3	2,69	33,5
Juli " "	74,75	34,8	65,75	34,2	71,75	35,5	3,65	30,0	5,15	41,0	5,625	41,7	2,06	31,5	5 1/2	0,60	29,1	0,815	19,35	42,5	2,91	36,3
Aug. " "	88	40,9	79,75	41,5	84	41,6	4,025	33,1	5,95	47,4	6,35	47,1	2,17	33,2	5 1/2	0,62	30,0	0,80	17,875	39,2	3,315	41,3
Sept. " "	88	40,9	79	41,1	85	42,1	4,40	36,2	6	47,8	6,50	48,2	2,22	34,0	5 1/2	0,58	28,1	0,79	16,25	35,6	3,63	45,3
Oct. " "	120,50	56,0	94,75	49,3	97,50	48,3	6,025	49,5	7,775	61,9	8,80	65,2	2,57	39,3	5 1/2	0,63	30,5	0,775	17,55	38,5	4,85	60,5
Nov. " "	121,50	56,5	89,75	46,7	89,50	44,3	5,725	47,1	7,275	57,9	8,55	63,4	2,46	37,7	5 1/2	0,70	33,9	0,78	16,075	35,3	5,15	64,2
Dec. " "	129	60,0	95,25	49,6	97	48,0	6,975	57,3	7,875	62,7	8,175	60,6	2,71	41,5	5 1/2	0,65	31,5	0,825	15,75	34,6	4,365	54,4
Jan. 1937	132	61,4	99,75	52,0	97,50	48,3	7,975	65,5	8,075	64,3	8,40	62,3	2,74	41,9	6 1/2	0,66	32,0	0,85	17,075	37,5	3,45	43,0
Febr. " "	129	60,0	102	53,1	100,50	49,8	8,725	71,7	7,925	63,1	8,25	61,1	2,62	40,1	5 1/2	0,69	33,4	0,80	18,75	41,1	3,81	47,5
Maart " "	133	61,8	104,25	54,3	106	52,5	9,025	74,2	8,725	69,5	9,15	67,8	2,57	39,3	5 1/2	0,68	33,0	0,80	18,825	41,3	3,86	48,1
April " "	149,75	69,6	110,75	57,7	115	56,9	10	82,2	9,40	74,9	10,175	75,4	2,72	41,6	6 1/2	0,69	33,4	0,80	16,45	36,1	3,05	38,0
Mei " "	144,40	67,1	107	55,7	109,90	54,4	10	82,2	8,925	71,1	9,725	72,1	2,64	40,4	5 1/2	0,71	34,5	0,725	17,325	38,0	2,89	36,0
1-8 Juni " "	148	68,8	105,50	54,9	109	54,0	10,175	83,6	7,80	62,1	9,10	67,5	2,29	35,1	5 1/2	0,73	35,4	0,70	18,50	40,6	2,90	36,2
8-15 " "	148	68,8	97,75	50,9	103	51,0	10,175	83,6	7,30	58,1	8,75	64,9	2,64	40,4	5 1/2	0,73	35,4	0,70	19,50	42,8	3	37,4

	JUTE „First Marks“ c.i.f. Londen per Eng. ton		KATOEN				AUSTRALISCHE WOL in olie gekamd; loco Bradford per lb.				JAPAN. ZIJDE 13/14 Dernier wit Gr. D. te New York per lb.			RUBBER Stand. Ribbed Smoked Sheets loco Londen p. lb.							
	f	%	Middling Upland loco New York per lb.		Super Fine C.P. Oomra Liverpool per lb.		Crossbred Colonial Carded 50's Av.		Merino 64's Av.		f	%	\$	f	%	pence					
	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.					
1927	442,38	103,4	36.10/11	43,8	93,1	17,60	36,7	102,1	7,27	133,8	96,8	26,50	244,9	104,8	48,50	13,55	105,8	5,44	93	140,2	18,50
1928	445,89	104,2	36.16/11	49,8	105,8	20	37,9	105,5	7,51	153,8	111,2	30,50	257,7	111,1	51,50	12,60	98,4	5,07	54	81,4	10,75
1929	395,49	92,4	32.14/3	47,6	101,1	19,10	33,2	92,4	6,59	127,2	92,0	25,25	196,5	84,1	39	12,28	95,9	4,93	52	78,4	10,25
1930	257,97	60,3	21.6/9	33,6	71,4	13,50	19,7	54,8	3,92	81,9	59,2	16,25	134,8	57,7	26,75	8,50	66,4	3,42	30	45,2	5,875
1931	192,15	44,9	17.1/7	21,1	44,8	8,50	20,1	55,9	4,28	60,9	44,0	13	109,0	46,6	23,25	5,97	46,6	2,40	15	22,6	3,12
1932	146,86	34,3	16.18/11	15,9	33,8	6,40	19,5	54,3	5,39	42,5	30,7	11,75	79,7	34,1	22	3,87	30,2	1,56	12	18,1	3,37
1933	128,63	30,1	15.12/2	17,4	37,0	8,70	16,8	46,8	4,91	48,9	35,4	14,25	96,9	41,5	28,25	3,21	25,1	1,61	11	16,6	3,25
1934	115,85	27,1	15.9/9	18,3	38,9	12,30	13,6	37,8	4,37	51,4	37,2	16,50	95,8	41,0	30,75	1,92	15,0	1,29	19	28,6	6,25
1935	134,52	31,4	18.11/8	17,6	37,4	11,90	17,7	49,3	5,87	42,2	30,5	14	84,5	36,2	28	2,41	18,8	1,63	18	27,1	6
1936	142,61	33,3	18.6/8	19,0	40,4	12,10	18,2	50,7	5,60	54,3	39,3	16,75	108,6	46,5	33,50	2,71	21,2	1,73	25	37,7	7,75
Jan. 1936	144,42	33,7	19.16/9	17,5	37,2	11,90	17,3	48,1	5,70	45,5	32,9	15	97,0	41,5	32	2,42	18,9	1,65	21	31,7	6,875
Febr. " "	137,87	32,2	18.18/9	16,9	35,9	11,60	16,5	45,9	5,46	47,0	34,0	15,50	98,5	42,1	32,50	2,49	19,4	1,71	22	33,2	7,25
Maart " "	142,86	33,4	19.13/1	16,7	35,5	11,40	16,5	45,9	5,46	47,7	34,5	15,75	100,0	42,8	33	2,43	19,0	1,65	23	34,7	7,50
April " "	138,96	32,5	19.1/9	17,2	36,5	11,70	16,5	45,9	5,46	47,7	34,5	15,75	100,0	42,8	33	2,43	19,0	1,65	23	34,7	7,50
Mei " "	135,83	31,7	18.9/8	17,3	36,8	11,70	16,1	44,8	5,26	47,5	34,4	15,50	100,3	42,9	32,75	2,31	18,0	1,56	23	34,7	7,375
Juni " "	128,22	30,0	17.5/7	17,7	37,6	12	17,0	47,3	5,51	46,4	33,6	15	97,4	41,7	31,50	2,32	18,1	1,57	23	34,7	7,375
Juli " "	123,43	28,8	16.14/6	19,4	41,2	13,20	18,3	50,9	5,94	46,1	33,3	15	97,6	41,8	31,75	2,47	19,3	1,68	24	36,2	7,75
Aug. " "	128,76	30,1	17.8/1	18,1	38,5	12,30	17,3	48,1	5,60	46,2	33,4	15	100,2	42,9	32,50	2,57	20,1	1,745	24	36,2	7,62
Sept. " "	128,14	29,9	17.4/1	18,1	38,5	12,															

MIDDELEN EN GRONDSTOFFEN. (Indexcijfers gebaseerd op 1927 t/m 1929 = 100).

	GE-SLACHTE RUNDRENNEN (versch) per 100 kg Rotterdam		GE-SLACHTE VARKENS (versch) per 100 kg Rotterdam		DEENSCH BACON middelmaat No. 1 Londen per cwt.			BEVROREN ARG. RUND-VLEESCH Londen per 8 lbs.			CACAO G.F. Accra per 50 kg c.i.f. Nederland		KOFFIE Loco R'dam/A'dam per 1/2 kg.		SUIKER Witte krist-suiker loco Rotterdam/A'dam per 100 kg.		THEE N.-Ind thee-veiling A'dam Gem. Java- en Sumatrathee per 1/2 kg.		Indexcijfer voedings- en genotmiddelen			
	f	%	f	%	f	%	Not.	f	%	sh.	f	%	Robusta	Superior Santos	f	%	f	%				
1927					65,15	97,8	107/6	2,73	92,2	4/6	41,21	119,4	68/-	46,875	95,5	54,10	91,4	19,125	119,6	82,75	109,2	101,3
1928	93,-	98,2	77,50	90,8	66,80	100,3	110/5	3,03	102,4	5/-	34,64	100,4	57/3	49,625	101,1	63,48	107,3	15,85	99,1	75,25	99,3	102,2
1929	96,40	101,8	93,125	102,8	67,81	101,8	112/2	3,12	105,4	5/2	27,70	80,2	45/10	50,75	103,4	59,90	101,2	13,-	81,3	69,25	91,4	94,7
1930	108,-	114,0	72,90	85,5	57,19	85,9	94/7	2,97	100,3	4/11	21,04	61,0	34/11	32	65,2	38,10	64,4	9,60	60,0	60,75	80,2	72,1
1931	88,-	92,9	48,-	56,3	35,72	53,6	63/6	2,44	82,4	4/4	13,84	40,1	24/7	25	50,9	27,10	45,8	8,-	50,0	42,50	56,1	53,3
1932	61,-	64,4	37,50	44,0	25,46	38,2	58/7	1,70	57,4	3/11	11,77	34,1	27/1	24	48,9	30,04	50,8	6,325	39,6	28,25	37,3	43,0
1933	52,-	54,9	49,50	58,0	30,74	46,2	74/7	1,54	52,0	3/9	9,30	26,9	22/7	21,10	43,0	22,83	38,6	5,325	34,5	32,75	43,2	37,0
1934	61,50	64,9	46,65	54,7	32,94	49,5	88/1	1,42	48,0	3/9 1/2	8,15	23,6	21/10	16,80	34,2	18,40	31,1	4,075	25,5	40	52,8	34,9
1935	48,125	50,8	51,625	60,5	32,-	48,1	88/5	1,19	40,2	3/3 1/2	8,15	23,6	22/6	14,10	28,7	15,21	25,7	3,85	24,1	34,50	45,5	32,5
1936	53,425	56,4	48,60	57,0	36,37	54,6	93/6	1,48	50,0	3/9 1/2	12,05	34,9	30/4	13,625	27,8	16,875	28,5	4,025	25,2	40	52,8	38,2
Jan. 1936	44,-	46,5	50,875	59,6	32,09	48,2	88/2	1,41	47,6	3/10 1/2	8,49	24,6	23/4	13	26,5	15	25,4	4,325	27,0	39,50	52,1	35,4
Febr. " "	43,775	46,2	48,25	56,6	33,85	50,8	93/-	1,27	42,9	3/5 1/4	8,62	25,0	23/8	13	26,5	15,50	26,2	4,125	25,8	38,50	50,8	34,6
Maart " "	45,75	48,3	46,575	54,6	34,35	51,6	94/6	1,23	41,6	3/4 1/4	8,48	24,6	23/4	13	26,5	15,50	26,2	3,925	24,5	37,25	49,2	33,8
April " "	48,50	51,2	45,375	53,2	33,85	50,8	93/-	1,30	43,9	3/7	8,67	25,1	23/10	13	26,5	15,50	26,2	3,975	24,9	36,50	48,2	33,6
Mei " "	51,60	54,5	44,30	51,9	33,38	50,1	90/10	1,33	44,9	3/7 1/2	9,25	26,8	25/2	13	26,5	15,50	26,2	3,65	22,8	37	48,8	33,9
Juni " "	54,15	57,2	46,25	54,2	34,13	51,3	92/-	1,51	51,0	4/- 3/4	10,42	30,2	28/1	13	26,5	15,50	26,2	3,85	24,1	36,50	48,2	35,7
Juli " "	57,35	60,6	47,75	56,0	34,53	51,9	93/7	1,52	51,4	4/11 1/2	10,33	29,9	28/-	13,125	26,7	15,50	26,2	3,70	23,1	36,25	47,9	36,5
Aug. " "	60,40	63,8	50,20	58,8	37,-	55,6	100/-	1,54	52,0	4/2	10,92	31,6	29/6	13	26,5	15,50	26,2	3,55	22,2	36,75	48,5	38,2
Sept. " "	61,05	64,5	51,875	60,8	37,25	55,9	100/-	1,51	51,0	4/- 1/2	12,20	35,3	32/9	13	26,5	17,50	29,6	3,475	21,7	37,50	49,5	39,8
Oct. " "	58,85	62,1	52,30	61,3	44,15	66,3	96/10	1,65	55,7	3/7 1/2	17,21	49,9	37/9	14,875	30,3	19,50	33,0	4,475	28,0	46,50	61,4	48,4
Nov. " "	56,-	59,1	49,875	58,5	40,73	61,2	90/-	1,69	57,1	3/8 1/4	17,42	50,5	38/6	15,25	31,1	20,50	34,7	4,575	28,6	48,50	64,0	48,0
Dec. " "	59,80	63,1	49,70	58,3	41,35	62,1	92/-	1,80	60,8	4/-	22,48	65,1	50/-	16,25	33,1	21,50	36,3	4,725	29,5	48	63,4	50,4
Jan. 1937	64,60	68,2	52,75	61,8	41,22	61,9	92/-	1,81	61,1	4/- 1/2	24,50	71,0	54/8	16,75	34,1	22,125	37,4	5,575	34,9	50,50	66,7	52,0
Febr. " "	64,175	67,8	53,325	62,5	38,49	57,8	86/-	1,80	60,8	4/- 1/4	21,09	61,1	47/2	18,25	37,2	24	40,6	5,725	35,8	53,50	70,6	52,4
Maart " "	66,15	69,9	54,825	64,3	39,83	59,8	89/-	1,67	56,4	3/8 1/4	23,-	66,7	51/6	18	36,7	23,80	40,2	6,10	38,1	55	72,6	53,7
April " "	71,-	75,0	56,25	65,9	42,32	63,6	94/3	1,72	58,1	3/10	20,83	60,3	46/5	17,875	35,4	23,375	39,5	6,125	38,3	54,25	71,6	54,4
Mei " "	73,325	77,4	56,75	66,5	42,71	64,1	95/-	1,90	64,2	4/2 1/4	17,30	50,1	38/6	17,50	36,7	23	38,9	6,075	38,0	55	72,6	53,6
1-8 Juni " "	76,30	80,6	55,50	65,1	41,23	61,9	92/-	2,20	74,3	4/11	15,92	46,1	35/6	17,50	35,7	23	38,9	6,50	40,6	49,50	65,3	52,9
8-15 " "	80,-	84,5	55,50	65,1	39,05	58,6	87/-	2,09	70,6	4/8	15,71	45,5	35/-	17,50	35,7	23	38,9	6,50	40,6	49,50	65,3	52,4

	GRENHOUT Zweedsch ongesorteerd 2 1/2 x 7 per standaard		VUREN-HOUT basis 7" f.o.b. Zweden/Finl. per standaard van 4.672 M³		KOE-HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pond Veiling te Amsterdam		COPRA Ned.-Ind. f. m. s. per 100 kg Amsterdam		GRONDNOTEN Gepelde Coromandel, per longton c.i.f. Londen		LIJNZAAD La Plata loco Rotterdam per 1960 kg.		GOLD cash Londen per ounce fine		Indexcijfer agrarische grondstoffen	Algemeen indexcijfer	Indexcijfer Indische uitvoer-producten				
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%							
1927	220,28	100,1	19,-	100,0	160,50	105,1	40,43	100,9	32,625	106,5	266,03	106,4	21,18/11	362,50	95,0	51,50	100,1	85/-	105,3	104,4	124,1
1928	229,90	100,0	19,-	100,0	151,50	99,2	47,58	118,7	31,875	104,1	254,10	101,6	21,-	363,-	95,1	51,45	100,0	85/-	102,0	100,2	94,6
1929	228,71	99,9	19,-	100,0	146,-	95,6	32,25	80,5	27,375	89,4	230,16	92,0	19,-	419,25	109,9	51,40	99,9	85/-	92,7	95,4	84,5
1930	219,43	95,0	18,12	141,50	92,7	25,36	63,3	22,625	73,9	175,55	70,2	14,10/4	356,-	93,3	51,40	99,9	85/-	69,6	75,3	60,0	60,5
1931	187,88	81,7	16,14/-	110,75	72,5	18,65	46,5	15,375	50,2	136,69	52,7	12,2/11	187,-	49,0	52,-	101,1	92/5	47,6	54,2	44,7	47,7
1932	136,14	59,2	15,13/4	69,-	42,5	11,15	27,8	13,-	42,4	130,52	54,2	15,-/4	137,-	35,9	51,25	99,6	118/-	35,1	43,0	38,4	38,4
1933	136,48	59,3	16,11/2	73,50	48,1	13,26	33,1	9,30	30,4	90,39	36,1	10,19/4	148,-	38,8	51,35	99,8	124/7	33,1	39,2	34,5	34,5
1934	134,02	58,3	17,18/4	76,50	50,1	12,07	30,1	6,90	22,5	71,90	28,7	9,12/3	142,50	37,3	51,50	95,4	137/8	31,6	37,4	36,5	36,5
1935	127,91	55,6	17,13/4	59,50	39,0	12,54	31,3	9,15	29,9	104,26	41,7	14,8/-	131,75	34,5	51,50	95,4	142/2	32,2	37,3	34,8	34,8
1936	139,98	60,9	17,19/10	78,25	51,3	15,40	38,4	11,90	38,9	113,49	45,4	14,11/9	166,50	43,6	54,60	106,1	140/4	39,0	42,3	40,7	40,7
Jan. 1936	123,76	53,8	17,-	63,-	41,3	15,-	37,4	11,125	36,3	104,74	41,9	14,7/9	153,50	40,2	51,30	99,7	140/1	35,2	38,7	37,4	37,4
Febr. " "	123,76	53,8	17,-	63,-	41,3	15,-	37,4	10,625	34,7	100,56	40,2	13,16/3	152,50	40,0	51,25	99,6	140/10	34,8	38,4	37,5	37,5
Maart " "	123,59	53,7	17,-	64,25	42,1	14,25	35,5	9,775	31,9	99,60	39,8	13,14/1	150,-	39,3	51,25	99,6	141/-	34,6	38,2	37,6	37,6
April " "	127,40	55,4	17,10/-	65,-	42,6	14,-	34,9	9,725	31,8	101,12	40,4	13,17/10	147,25	38,6	51,25	99,6	140/9	34,6	38,1	37,4	37,4
Mei " "	129,73	56,4	17,13/-	65,-	42,6	13,75	34,3	9,525	31,1	99,59	39,8	13,11/-	147,75	38,7	51,50	95,4	140/2	34,2	38,1	37,0	37,0
Juni " "	131,24	57,1	17,13/9	68,-	44,5	13,-	32,4	9,90	32,3	104,81	41,9	14,2/6	154,-	40,4	51,55	100,2	139/-	34,6	38,7	36,5	36,5
Juli " "	131,-	57,0	17,15/-	71,25	46,7	13,-	32,4	10,475	34,2	112,82	45,1	15,5/9	162,50	42,6	51,20	99,5	138/9	36,0	39,4	37,4	37,4
Aug. " "	131,72	57,3	17,16/-	73,25	48,0	13,50	33,7	10,825	35,3	118,03	47,2	15,19/1	170,-	44,6	51,20	99,5	138/5	36,7	40,2	37,4	37,4
Sept. " "	137,83	59,9	18,10/-	79,-	51,7	14,50	36,2	11,275	36,8	113,24	45,3	15,4/1	166,75	43,7	51,55	100,2	138/5	37,3	40,9	38,2	38,2
Oct. " "	171,91	74,8	18,17/-	107,-	70,1	19,25	48,0	13,875	45,3	129,05	51,6	14,3/-	199,75	52,3	64,70	125,8	141/11	46,8	50,1	47,6	47,6
Nov. " "	174,78	76,0	19,6/3	106,-	69,4	19,25	48,0	16,125	52,7	132,49	53,0	14,12/10	193,-	50,6	64,40	125,2	142/4	49,2	51,6	51,8	51,8
Dec. " "	178,27	77,5	19,16/8	112,75	73,9	20,25	50,5	19,65	64,2	145,53	58,2	16,3/9	201,-	52,7	63,75	123,9	141/10	53,3	54,5	56,6	56,6
Jan. 1937	181,-	78,7	20,4/-	118,75	77,8	21,50	53,6	20,625	67,3	145,04	58,0	16,3/9	201,50	52,8	63,45	123,9	141/8	55,1	56,3	58,5	58,5
Febr. " "	187,95	81,7	21,-	125,-	81,9	22,75	56,8	17,95	58,6	132,01	52,8	14,15/-	194,50	51,0	63,60	123,6	142/1	54,1	57,1	59,5	59,5

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	29 Mei 1937	5 Juni 1937	7/12 Juni 1937 Laagste	12 Juni 1937 Hoogste
Alexandrië...	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 1/2	97 1/2
Athene	Dr. p. £	547 1/2	547 1/2	540	555
Bangkok...	Sh. p. tical	1/10 3/8	1/10 3/8	1/10 3/8	1/10 3/8
Budapest 1)	Pen. p. £	25	25	24 1/2	25 1/2
BuenosAires*	p. peso p. £	16.11	16.17 1/2	16.11	16.19
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6 1/2	1/6 1/2	1/6 3/8	1/6 1/2
Instanbul ..	Piast. p. £	616	616	616	616
Hongkong ..	Sh. p. \$	1/2 27/32	1/2 25/32	1/2 11/16	1/2 25/32
Kobe	Sh. p. yen	1/2	1/2	1/1 15/16	1/1 1/2
Lissabon	Escu. p. £	110 3/16	110 3/16	110	110 3/16
Mexico	\$ per £	18	18	17 1/2	18 1/2
Montevideo *)	d. per £	27 1/2	28 1/2	28 1/2	28 1/2
Montreal ..	\$ per £	4.93 1/8	4.93 3/8	4.93	4.93 1/8
Rio d. Janeiro 4)	d. per Mil.	3 5/32	3 7/32	3 3/16	3 3/16
Shanghai ..	Sh. p. \$	1/2 15/32	1/2 15/32	1/2 1/2	1/2 15/32
Singapore ..	id. p. \$	2/4 3/16	2/4 3/16	2/4 1/2	2/4 3/16
Valparaiso 5)	\$ per £	128	128	128	128
Warschau ..	Zl. p. £	26 1/16	26	25 1/2	26 1/2

1) Offic. not. 10 Dec. 16 1/2. 2) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen 10 Dec. 16.12. 3) Offic. not. 19 Mei 39 1/8. 4) Id. 11 Mrt. 1935 4 1/4. 5) 90 Dec. Vanaf 28 Aug. laatste „export” noteering.

ZILVERPRIJS

Londen 1)	N.York 2)	Londen
8 Juni 1937..	20 3/16	45
9 „ 1937..	20 1/2	44 3/8
10 „ 1937..	20	44 1/2
11 „ 1937..	20	44 3/8
12 „ 1937..	20	—
14 „ 1937..	20	44 3/8
15 Juni 1936..	19 3/8	44 3/8
27 Juli 1914..	24 3/16	59

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen.	31 Mei 1937	7 Juni 1937
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 64.117.297,79	f 57.625.551,62
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	550.737,08	492.901,44
Voorschotten op ultimo April 1937 a/d. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op de belastingen en op de vermogensbelasting	—	—
Voorschotten aan Ned.-Indië	35.293.594,49	39.953.689,34
Idem aan Suriname	11.319.923,94	11.434.417,06
Kasvord. weg. credietverst. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand ..	108.209.309,03	107.950.301,46
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenf. 1) ...	28.088.439,71	31.966.249,21
Vord. op andere Staatsbedrijven 1) ...	7.973.551,57	8.172.941,65
Verstr. ten laste der Rijksbegr. kasgeldleeningen aan gemeenten (saldo) ...	—	—

Verplichtingen

Voorschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar ootrool verstrekt	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 322.272.000,—	f 315.302.000,—
Schatkistpromessen in omloop	7.120.000,—	7.100.000,—
Zilverbons in omloop	1.113.036,—	1.112.756,50
Schuld op ultimo April 1937 aan de gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsbel. alsmede op die bel. en op de vermogensbelasting ..	1.908.477,83	1.908.477,83
Schuld aan Curaçao 1)	2.045.516,31	2.040.031,68
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1) ..	155.713,20	336.028,81
Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. 1) ...	114.662.819,76	126.559.609,12
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)	9.000.000,—	9.000.000,—
Id. aan diverse instellingen 1)	100.189.622,85	103.704.200,13

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

	5 Juni 1937	12 Juni 1937
Vorderingen: 1)	—	—
Saldo Javasche Bank	—	—
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst	f 358.000,—	f 163.000,—
Verplichtingen:	—	—
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell. ..	39.349.000,—	35.534.000,—
Schatkistpromessen in omloop	9.750.000,—	9.750.000,—
Schatkistbiljetten in omloop	—	—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds	1.536.000,—	1.536.000,—
Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank	1.198.000,—	937.000,—
Belegde kasmiddelen Zelfbesturen	560.000,—	560.000,—
Voorschot van de Javasche Bank	188.000,—	2.576.000,—

1) Betaalmiddelen in 's Lands Kas op 15 Mei 1937 f 29.648.000,—.

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.					
Data	Metaal	Circulatie	Andere opsch. schulden	Discont.	Div. reke-ningen 1)
15 Mei 1937..	691	1.079	561	664	1.388
8 „ 1937..	691	1.163	516	664	1.375
1 „ 1937..	696	1.259	541	671	1.412
24 April 1937..	697	1.148	585	675	1.451
17 „ 1937..	698	1.058	502	679	1.439
1 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

1) Sluftp. der activa.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 14 Juni 1937.

Activa.	
Binnenl. Wis- sels, Prom. enz. in disc.	Hfdbk. f 16.902.457,40 Bijbnk. „ 215.631,43 Ag. sch. „ 762.892,21
Papier o. h. Buitenl. in disconto	2.388.000,—
Idem eigen portef.	—
Af: Verkocht maar voor debk. nog niet afgel.	—
Beleeningen	Hfdbk. f 134.174.074,54 incl. vrsch. „ 7.093.935,72 Bijbnk. „ 30.000.202,54 Ag. sch. „ 30.000.202,54
Op Effecten	f 171.268.212,80
Op Goederen en Spec. ..	f 167.108.998,46 4.159.214,34
Voorschotten a. h. Rijk ..	—
Munt, Goud	f 113.607.410,—
Muntmat., Goud ..	1.082.426.555,38
Munt, Zilver, enz. ..	f 1.196.033.965,38
Muntmat., Zilver ..	19.047.064,22
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	—
Gebouwen en Meub. der Bank	4.161.172,89
Diverse rekeningen	4.600.000,—
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221) ..	5.196.358,82
	10.193.915,19
	f 1.468.218.670,34

Passiva.	
Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	4.338.707,82
Bijzondere reserve	6.600.000,—
Pensioenfonds	11.148.928,90
Bankbiljetten in omloop	812.402.580,—
Bankassigatiën in omloop	167.007,37
Rek.-Cour. f Het Rijk	f 69.298.337,80
saldo's: f Anderen	543.985.766,42
Diverse rekeningen	613.284.104,22
	277.342,03
	f 1.468.218.670,34

Beschikbaar metaalsaldo

Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is ..

Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht

1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)

2) Waarvan in het buitenland

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikk. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
14 Juni '37	113607	1.082.427	812.403	613.451	644.666	85
7 „ '37	113607	1.032.454	823.920	551.669	614.356	85
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen 1)
14 Juni 1937	17.881	—	171.268	2.388	5.196
7 „ 1937	18.214	—	170.686	2.382	5.779
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

1) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikk. metaal-saldo
12 Juni '37*)	124.560	—	197.180	77.260	14.784
5 „ '37*)	125.690	—	195.620	79.450	15.662
15 Mei 1937	108.653	16.572	195.639	75.976	16.579
8 „ 1937	108.653	17.783	196.956	77.235	16.760
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen 1)	Dek-kings-percentage
12 Juni '37*)	4.710	76.850	82.080	45	
5 „ '37*)	5.250	74.620	83.220	46	
15 Mei 1937	5.565	11.951	53.075	79.175	46
8 „ 1937	5.493	11.832	52.844	80.802	46
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

1) Sluftp. der activa. 2) Cijfers telegrafisch ontvangen.